

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

SUROGÁTNÍ MATEŘSTVÍ

Bakalářská práce

FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

Studijní program: Porodní asistence (B5349)

Kateřina Hanzlíčková

Studijní obor: Porodní asistentka

FAKULTY ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ V PLZNI

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Kristina Janoušková

PLZEŇ 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a všechny použité prameny jsem uvedla v seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Kristině Janouškové za odborné vedení práce, poskytování cenných rad a věnovaný čas. Dále děkuji respondentkám za rozhovory, které mi poskytly.

Anotace

Příjmení a jméno: Kateřina Hanzlíčková

Katedra: Ošetřovatelství a porodní asistence

Název práce: Surogátní mateřství

Vedoucí práce: PhDr. Kristina Janoušková

Počet stran – číslované: 53

Počet stran – nečíslované (tabulky, grafy): 15

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 44

Klíčová slova: surogátní mateřství - náhradní matka – asistovaná reprodukce – umělé oplodnění – neplodný pár

Souhrn:

Tato práce je souhrnem dostupných informací o surogátním mateřství. Na úvod se teoretická část zabývá rodičovstvím a mateřstvím obecně a později se konkrétně zaměřuje na surogátní mateřství. Popisuje jak velký rozdíl je mezi surogátním mateřství ve světě a v naší zemi. V České republice se surogátní mateřství opomíjí a není upraveno žádným zákonem, proto se kolem tohoto tématu vznáší mnoho otazníků a spousta etických otázek. A jelikož se surogátní mateřství považuje za metodu asistované reprodukce, tak tato práce obsahuje i její stručný popis a úspěšnost.

V praktické části práce se pomocí kvalitativního výzkumu zaměřuji na konkrétní případy dvou žen, jenž v minulosti vstoupily do procesu surogátního mateřství. Rozhovory s ženami se nacházejí rovněž v této části práce. Závěrem práce je shrnutí všech poznatků získaných z průběhu výzkumné studie.

Annotation

Surname and name: Kateřina Hanzlíčková

Department: Nursing and Midwifery

Title of thesis: Surrogate motherhood

Consultant: PhDr. Kristina Janoušková

Number of pages – numbered: 53

Number of pages – unnumbered (tables, graphs): 15

Number of appendices: 1

Number of literature items used: 44

Keywords: surrogate motherhood - surrogate mother - assisted reproduction – insemination
- infertile couple

Summary:

This thesis is a summary of available information about surrogate motherhood. The theoretical part starts by parenthood and motherhood in general view and then specifically focuses on surrogate motherhood. It describes differences between surrogate motherhood in the world and in our country. Surrogate motherhood is omitted in Czech Republic. It is not regulated by any law. That is why there raise doubts and lots of ethical questions about this topic. Since surrogate motherhood is considered to be method of assisted reproduction, this thesis contains even its brief description and success rate.

In practical part of this thesis I focus on actual cases of two women by qualitative study, which entered the process of surrogate motherhood in the past. Interviews with the women are also situated in this part of the thesis. In the end of my thesis is summary of all gained findings in the course of research study.

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODIČOVSTVÍ A MATEŘSTVÍ	12
1.1 Mateřství	12
1.2 Rodičovství	12
2 SUROGÁTNÍ MATEŘSTVÍ	14
2.1 Historie.....	14
2.2 Surogátní mateřství	15
2.3 Indikace k surrogátnímu mateřství.....	17
2.4 Náhradní matka.....	17
2.5 Objednavatelský pár	18
2.6 Právní úprava v České republice.....	18
2.6.1 Určování rodičovství	18
2.6.2 Otcovství.....	19
2.6.3 Osvojení.....	19
3 SUROGÁTNÍ MATEŘSTVÍ VE SVĚTĚ.....	20
3.1 Rusko	20
3.2 Velká Británie	21
3.3 Izrael	22
3.4 USA	23
3.4.1 Kalifornie.....	23
3.4.2 Virginie.....	23
3.4.3 Texas.....	24
4 ASISTOVANÁ REPRODUKCE	25
4.1 Definice asistované reprodukce	25
4.2 Důvody neplodnosti	25
4.2.1 Intrauterinní inseminace	25
4.2.2 IVF.....	26
4.2.3 Kryoembryotransfer.....	26
4.3 Úspěšnost léčby	27
PRAKTICKÁ ČÁST	28
5 FORMULACE PROBLÉMU	29
5.1 Cíl výzkumu.....	29
5.2 Dílčí cíle.....	29
5.3 Operacionalizace pojmů	29

5.4	Výzkumné otázky	29
5.5	Druh výzkumu a výběr metodiky	30
5.6	Metoda	30
5.7	Výběr případu	30
5.8	Způsob získávání informací.....	30
5.9	Organizace výzkumu	30
6	ROZHOVORY	32
6.1	Žena, která byla náhradní matkou.....	32
6.1.1	Analýza rozhovoru s náhradní matkou.....	43
6.2	Žena, které odosila dítě náhradní matka	45
6.2.1	Analýza rozhovoru s ženou, které odosila dítě náhradní matka.....	53
	DISKUZE.....	55
	ZÁVĚR.....	60
	CITOVANÁ LITERATURA	62
	SEZNAM ZKRATEK	66
	SEZNAM PŘÍLOH	67

ÚVOD

Surogátní neboli náhradní mateřství je v posledních letech velmi diskutovanou možností asistované reprodukce nejen ve světě, ale i v České republice. Jelikož přibývá párů, které nemohou mít z jakéhokoliv důvodu dítě, tak i počet náhradních matek stoupá. Tato metoda jako jediná umožňuje neplodným párům mít potomka s jejich genetickou informací pomocí náhradní matky, která jim dítě odnosi ve své děloze.

V teoretické části práce poukazují na různé pojetí surrogátního mateřství v jiných státech. Existuje mnoho zemí, kde se považuje surrogátní mateřství za běžnou formu asistované reprodukce, ale také země, kde je zakázané a porušení tohoto pravidla je bráno jako trestný čin. V České republice se stala tato metoda často probíranou nejen u odborníků, ale i u laické veřejnosti. Především proto, že u nás nemá žádnou právní úpravu. Ze skutečnosti, že se české zákony o tuto problematiku nezajímají, vyplynulo pravidlo - co není zakázáno, je povoleno. Odhaduje se, že v naší zemi přijde ročně na svět tímto způsobem několik desítek dětí.

Díky těmto aspektům se o surrogátním mateřství vedou rozsáhlé debaty. Nejvíce se poukazuje na etické otázky spojené s touto metodou, protože každý člověk smýšlí o náhradním mateřství jinak. Toto téma rozděluje společnost na tři oddíly. V prvním případě jsou to lidé, kteří jsou odpůrci surrogátního mateřství. Zejména proto, že je pro ně nepochopitelné, aby žena často cizímu páru odnosi dítě a po porodu se ho úplně vzdala. Často zastávají názor, že neplodný pár si může dítě adoptovat. Do druhého tábora řadíme lidi, kteří schvalují náhradní mateřství jako jednu z možností asistované reprodukce. Do třetí skupiny jednoduše patří zbytek společnosti, která o tomto tématu nic neví nebo se o něj nezajímá.

V naší zemi se využívá nedořešení náhradního mateřství v zákoně a můžeme ho někdy vnímat jako byznys náhradní matky, která za své služby dostane finanční odměnu, jež šplhá v dnešní době do statisíců. Naproti tomu objednavatelský pár, pro který je to jediná možnost vlastního dítěte, neváhá zaplatit takto vysoké částky.

Myslím si, že velkou nevýhodou surrogátního mateřství je nedostatek informací. Objednavatelský pár i žena, která se rozhodla být náhradní matkou, často netuší, s jakými riziky se mohou setkat. Nesmíme zapomínat na fakt, že žena, která dítě porodí je podle zákona jeho matkou a vůbec nezáleží na tom, jestli je nebo není stvořeno z jejích buněk.

Cílem této práce je shromáždit informace o surrogátním mateřství a objasnit jeho postavení jak u nás, tak ve světě, jelikož v České republice neexistuje žádná publikace,

která by surogátní mateřství jakožto metodu asistované reprodukce popisovala více do hloubky. Tímto způsobem tak umožním čtenářům vytvořit si svůj vlastní názor na náhradní mateřství nebo svůj dosavadní změnit, protože nemohu jednoznačně říci, zda tuto metodu hodnotit pozitivně nebo negativně. Jako všechny možnosti i tato má své klady a zápory a každá osoba by si měla na dané téma vytvořit vlastní názor.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODIČOVSTVÍ A MATEŘSTVÍ

Mateřství a rodičovství jsou nejdůležitější a nejočekávanější sociální role od společnosti. Ať už se jedná o kteroukoliv z těchto rolí, obě dvě dokážou změnit život jedince od základů. Patří k neodmyslitelným rolím jak v minulosti, tak v současnosti a samozřejmě i v budoucnosti.

1.1 Mateřství

Mateřství je něco, co od základů změní celý život ženy. Označuje se jako významná součást identity ženy. Mezi nejdůležitější rozhodnutí v životě rozhodně patří založení rodiny, kdy přemýšlíme, že mít miminko je zázrak, ale zároveň jako rodiče už nikdy nebudeme mít život jako dřív. (Tržilová, 2008, s. 29-34) Většina žen vidí v mateřství jakési poslání, a možná i proto ho odkládají do pozdějšího věku, aby byly po všech stránkách zajištěné. Věk prvorodiček od roku 1991, kdy měly prvorodičky dvacet čtyři let, stoupá. Přibývá žen, které plánují dítě až po třicátém roku života a tímto stoupá průměrný věk prvorodiček, který byl v roce 2010 dvacet sedm let. (Špatenková, 2006, s. 15-25)

1.2 Rodičovství

Podstata rodičovství se v průběhu let nemění a ani se v budoucích letech měnit nebude. Popisuje se jako role nevyhnutelná a zároveň je typická svou proměnlivostí a hlavně přizpůsobivostí vzhledem k nastávající situaci. Popisuje se, že rodičovské jednání je vzhledem k časové ose daleko dřívější než partnerské jednání. Různé kultury umožňují různý pohled na rodičovství, avšak u nás je mu přikládán velký význam. Především se zdůrazňuje vliv rodičovství na vývoj dítěte a pozdější kvalita jeho života. (Matoušek, 1997, s. 78-83)

V článku 32 Listiny základních práv a svobod se píše, že péče a výchova dětí patří mezi práva rodičů a zároveň děti mají právo na výchovu rodičů. Pro dospělého člověka je ve většině případů důležité, aby se role rodiče stala skutečností. V naší společnosti je rodičovství pokládáno za určitou prestiž, kdy člověk dokazuje svou plodnost, atraktivnost a symbol běžného páru. V případech, kdy se řeší neplodnost páru náhradním mateřstvím, nastává otázka, kdo jsou rodiče dítěte. Za otce se většinou považuje muž, který poskytl sperma k oplodnění, ale role matky se tu nejeví jako zcela jednoznačná. Podle zákona je to jednoznačné, ale z etického pohledu se nad touto otázkou vznášejí několik otázníků. Záleží na úhlu pohledu, jestli určíme matkou ženu, která má k dítěti biologickou vazbu nebo ženu, která dítě porodila. Též musíme zohlednit ostatní souvislosti, jako je výchova dítěte a láska

k němu. Tudíž v populaci neexistuje jedna odpověď, ale hned několik a všechny jsou zdůvodněné názorem konkrétního jedince.

(Novák, 2009, s. 19-22)

2 SUROGÁTNÍ MATEŘSTVÍ

Surogátní mateřství je metoda asistované reprodukce, kdy v reprodukčním procesu vystupují tři osoby. Objednavatelský pár spolu s náhradní matkou. Neplodný pár musí mít relevantní důvod k použití náhradního mateřství a náhradní matkou musí být zdravou a bezúhonnou osobou. V České republice chybí právní regulace náhradního mateřství, a proto se kolem tématu objevuje spousta právních a etických otázek.

(Pilka, 2009, s. 144-147)

2.1 Historie

První zmínky o surogátním mateřství můžeme nalézt už v Bibli, což jasně ukazuje na to, že surogátní mateřství není jen trendem posledních desítek let, ale znali jej už naši předci. V knize Genesis se píše o Amarově manželce Sarai, která nemůže mít dítě a tak pomocí služky, která zde hraje roli náhradní matky, získají dítě, které Amar nazve svým. Situace se několikrát opakuje, takže nakonec služky porodí tomuto neplodnému páru tři děti. Izmaela, Jákoba a Ráchel.

(Bible, 1996, s. 283)

Dříve se využívalo náhradní mateřství především pro udržení rodu a to hlavně ve vyšších vrstvách obyvatelstva. Největší rozdíl byl v oblasti oplodnění surogátní matky. Dříve neexistovala centra asistované reprodukce, takže oplodnění jednoduše zajišťoval pohlavní styk mezi ženou, náhradní matkou, a mužem z objednavatelského páru. Z této skutečnosti je zřejmé, že na rozdíl od dnešní formy, kdy se náhradního mateřství zúčastňují tři lidé, jednalo se dříve jen o dva. Z toho vyplývá, že narozené dítě nemělo žádnou genetickou spojitost s matkou, která si později dítě osvojovala, ale jak už bylo řečeno, dříve se této metody nevyužívalo kvůli touze mít vlastní dítě, ale kvůli zachování rodu.

(Smolíková, 2009, s. 9)

Velkým mezníkem v asistované reprodukci se stal 28.červenec 1978, kdy pomocí IVF přišla na svět Louise Brown. Metodu IVF neboli takzvanou in vitro fertilizaci založili Britové Patrick Steptoe a Robert Edwards. Před touto událostí podstoupila její matka Lesley a otec John Brown IVF. Důvodem jejich neplodnosti byla neprůchodnost vejcovodů, takže se devět let marně snažili počít miminko. Louise se narodila v porodnici ve městě Oldham a stala se tak prvním dítětem „ze zkumavky“. O čtyři roky později se

taktéž pomocí IVF narodila její sestra Natalie. Ta se v roce 1999 stala první ženou stvořenou IVF, která počala a porodila dítě bez lékařské pomoci. Za tyto úspěchy dostal Robert Edwards Nobelovu cenu, jakožto muž, který vyvinul metodu umělého oplodnění. (Řežábek, 2008)

První uskutečnění surogátního mateřství tak, jak ho známe dnes, bylo provedeno roku 1980 v USA. Hlavním aktérem v této kauze byl doktor Robert M. Levin, který se rozhodl pomoci ženě s neřešitelnou neplodností, aby mohla mít dítě s genetickou informací svého manžela. Po devíti měsících, kdy se svým týmem studoval státní a federální zákony, vypracoval smluvní ujednání tak, aby bylo výhodné jak pro potřeby neplodného páru, tak pro náhradní matku a dítě. Poté se našla kandidátka na náhradní matku, která byla důkladně vyšetřena a vyslechnuta týmem zdravotníků a právníků. K vzájemně přijatelné dohodě mezi náhradní matkou a neplodným párem s přihlédnutím k umělému oplodnění došlo začátkem roku 1980 a díky velkému štěstí žena otěhotněla napoprvé. Po devíti měsících porodila chlapečka a pět dní po porodu se u místního soudu vzdala všech práv a povinností ke svému dítěti ve prospěch biologického otce. Tímto aktem se stal doktor Levin velice známým. Pomocí jeho týmu se později narodilo přes 500 dětí.

První dítě v programu úplného náhradního mateřství se narodilo roku 1986 v USA v Ann Arbor Michigan, kdy náhradní matka odnosila embryo s genetickou informací obou biologických rodičů. Náhradní matkou byla dvaadvacetiletá přítelkyně třiceti sedmileté ženy, které byla odstraněna děloha.

První surogátní mateřství mezi příbuznými bylo provedeno v říjnu roku 1987 v Jižní Africe. Patricia Anthony odnosila a porodila trojčata své dceři Karen Ferreira Jorge. Z jedenácti embryí byla Patricii implantována čtyři a třem se podařilo úspěšně uhnídit. Po porodu se Patricie vzdala veškerých práv k dětem ve prospěch své dcery.

(Борисова, 2014, s. 1-17)

2.2 Surogátní mateřství

Surogátní mateřství neboli jinak náhradní mateřství představuje proces, kdy náhradní matka pomocí metody asistované reprodukce donosí embryo páru, který si tuto službu objednal. Pár budeme v souvislosti s náhradním mateřstvím označovat jako biologické rodiče, protože právě na ně bude mít dítě genetickou vazbu. Neboli je to objednavatelský pár, který vstupuje do tohoto procesu za účelem získání svého biologického dítěte. Náhradní matkou je žena, která dítě odnosí a porodí, ale po porodu se

vzdá všech svých rodičovských závazků vůči dítěti, a umožní tak jeho biologickým rodičům si dítě osvojit.

(Repromeda)

V listině základních práv a svobod z roku 1992, která je součástí ústavního pořádku České republiky, nalezneme v obecném ustanovení tuto zásadu – „Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“ Z toho vyplývá, že každý člověk se může svobodně rozhodovat a jednat a jediné omezení této svobody je zákon. Jinými slovy to, co zákon nezakazuje, se dovoluje, a jelikož náš zákon o náhradním mateřství nic neříká, není zakázáno, ale ani povoleno, není trestné, když se tato možnost využije.

(Předsednictvo České národní rady)

V dnešní době se o surogátním mateřství hodně diskutuje a to zejména proto, že v České republice nemá dostatečnou právní úpravu. V naší zemi není surogátní mateřství povoleno, ale není ani zakázáno. Takže náhradní mateřství je u nás velmi diskutovaným tématem, které dělí populaci na část lidí, které náhradní mateřství schvalují a tu druhou část, která je proti němu.

(Juráš, 2013, s. 6-16)

Náhradní mateřství můžeme rozdělit do tří druhů, jelikož může dojít k několika variantám příbuznosti dítěte s objednavatelským párem.

- Úplné náhradní mateřství – zde role náhradní matky slouží pouze v těhotenství a porodu dítěte. Embryo bylo stvořeno z buněk obou rodičů.
- Částečné náhradní mateřství – zde mohou figurovat až tři ženy, protože žena, která si přeje mít dítě, nemůže z jakýchkoliv důvodů poskytnout své vajíčko. Takže přichází na řadu anonymní dárkyně vajíčka. Vajíčko je poté oplodněno spermiemi muže z objednavatelského páru. Případy, kde vajíčka byla náhradní matky, jsou velmi vzácné.
- Posledním druhem je náhradní mateřství, kdy ani muž ani žena z objednavatelského páru nejsou biologickými rodiči vzniklého embrya. Dítě tedy nesdílí příbuzenský vztah jak s neplodným párem, tak s náhradní matkou.

(Zamyšlení nad problematikou náhradního mateřství, 2009, s. 14-18)

Taktéž existuje rozdělení podle finančního ohodnocení náhradní matky. Rozlišujeme dvě formy. První forma se nazývá altruistické náhradní mateřství, při kterém náhradní matka nedostane žádnou finanční odměnu, přičemž za finanční odměnu se nepovažují finance za výdaje spojené s těhotenstvím. Druhá forma je takzvaná komerční, při němž náhradní matka za svou pomoc dostane většinou vysokou finanční odměnu. Taktéž se do finanční odměny nezapočítávají finance za výdaje spojené s těhotenstvím, protože tyto výdaje se pokládají za samozřejmost, kterou objednavatelský pár poskytne své náhradní matce.

(Sharma, 2014, s. 13-16)

2.3 Indikace k surogátnímu mateřství

Surogátní mateřství může být provedeno jen při prokázání důvodu, který znemožňuje ženě otěhotnět nebo donosit dítě. Mezi tyto důvody patří získaná nebo vrozená absence dělohy, opakované potrácení, poškození dutiny děložní, život ohrožující komplikace v předchozí graviditě s rizikem opakování v další graviditě nebo opakované selhání implantace. Ke všem těmto indikacím je nutné posouzení komisí lékařů z oboru gynekologie a porodnictví. Dále se může jednat o indikace z jiných než gynekologických důvodů jako například neurologické nebo interní indikace, které si vyžadují vyjádření specialisty v daném oboru.

(Reprofit)

2.4 Náhradní matka

Jako náhradní matku, můžeme definovat ženu, která pomocí umělého oplodnění otěhotní a odnese dítě biologickým rodičům neboli objednavatelskému páru. Oplodněné vajíčko do umělého oplodnění můžeme získat několika způsoby. Buď je obou biologických rodičů, nebo jen jednoho z nich, anebo dokonce ani jednoho z neplodného páru, ale to jsou vzácné případy. Vše záleží na okolnostech a domluvě jak biologických rodičů, tak náhradní matky.

(Kodriková, 2006, s. 6)

Náhradní matka je podle legislativy České republiky matkou dítěte, které porodila, bez ohledu na to, zda mají společné geny. Ta má tak po porodu veškerá práva a povinnosti k dítěti. Aby se mohla biologická matka stát oficiální matkou „svého“ dítěte, musí si ho osvojit a tomu předchází rozhodnutí náhradní matky, která se u soudu vzdá veškerých práv

a povinností ke svému dítěti ve prospěch biologického otce dítěte, jenž je už od narození dítěte zapsaný v jeho rodném listě.

(Mittlöhner, 2015)

V roce 2014 vypracovala, v té době ještě studentka, Susan Imrie výzkum, ve kterém zjišťovala, jaké motivace mívají ženy, které dříve byly náhradními matkami. Výzkum se odehrál ve Velké Británii a bylo dotazováno 34 žen. Výsledky jsou velmi zajímavé a nelze posoudit, zda by v České republice dopadly obdobně. Nejčastější motivací, která vede ženy k rozhodnutí stát se náhradní matkou, je pomoc neplodným párům v cestě za potomkem a to v 59 %. Mezi další důvody patří samotný prožitek z těhotenství a to až v 15 %, touha pomoci rodině u 9 % a přátelům v 6 % a nakonec překvapivě finanční odměna motivuje přibližně pouze 11 % žen. Samozřejmě existuje mnoho dalších důvodů, ale tyto patří mezi ty nejčastější. V případech, kdy žena zopakuje své rozhodnutí a podruhé se stane náhradní matkou je nejčastěji hlavní příčinou přání porodit sourozence pro dítě, které už žena neplodnému páru v minulosti porodila. Tento důvod se zjistil u neuvěřitelných 31 % dotazovaných žen.

(Imrie, 2014, s. 8)

2.5 Objednavatelský pár

Objednavatelský pár je neplodný pár vstupující do náhradního mateřství s cílem získat vlastního potomka. Ze zásady musí být objednavatelský pár různého pohlaví. Neexistují výjimky. Tento pár zpravidla platí veškeré výdaje spojené s těhotenstvím a porodem. Nejdůležitější je, aby objednavatelský pár měl lékařsky potvrzenou neplodnost. Teprve ve chvíli, kdy se neplodnost prokáže, se pár může zařadit mezi jedince, kteří vstoupí do náhradního mateřství. Neplodný pár je ve většině případů biologickými rodiči dítěte narozeného z náhradního mateřství.

(Cibienová, 2015)

2.6 Právní úprava v České republice

2.6.1 Určování rodičovství

Podle §775 občanského zákoníku v hlavě II je matkou dítěte ta žena, která dítě porodila. Narodí-li se dítě ve zdravotnickém zařízení, tak podle zákona č.301/2012 sb. má toto zařízení povinnost nahlásit narození dítěte a jeho jméno na příslušný matriční úřad. Problémem jsou porody doma, u kterých se dítě zapisuje na matrice až poté, co ho tam přijde zapsat matka. A ta nemusí být tou ženou, která dítě porodila. Jsou známé i situace,

kdy žena sice porodí v porodnici, ale prokazuje se doklady cizí ženy, která je tak zapsána do matriky, místo matky, která porodila.

(Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, 2017)

Centrum, které se specializuje na asistovanou reprodukci, je podle zákona 373/2011 sb. povinno zachovat anonymitu mezi neplodným párem a anonymním dárce. Náhradní mateřství tedy jedná v rozporu se zákonem, protože neplodný pár i náhradní matka se znají a nemůže být tudíž řeč o anonymitě.

(Parlament České republiky, 2011)

2.6.2 Otcovství

Otcovství je založeno na několika právních úpravách. V případě, že se do manželství narodí dítě, je brán za otce dítěte manžel. Totéž platí, když se dítě narodí do tři sta dnů od zániku manželství. Ale narodí-li se dítě ženě znova provdané, je otcem muž z druhého manželství a nezáleží na tom, zda uplynulo tři sta dnů od zániku prvního manželství. Jestliže se narodí dítě pomocí asistované reprodukce z umělého oplodnění, považujeme za otce muže, který dal písemný souhlas k provedení umělého oplodnění své partnerky. Otcovství se může určit i na podkladě prohlášení matky a muže. Muž musí prohlásit, že otcem dítěte je on a žena s tímto tvrzením musí souhlasit. Posledním možností určení otcovství je rozhodnutí soudu. Soud určuje otcovství hlavně v případech, kdy se neurčilo podle výše popsanych pravidel.

(Nový občanský zákoník, 2014)

2.6.3 Osvojení

Za osvojení považujeme přijetí cizí osoby za vlastní se záměrem dát vznik nové rodiny pro nezletilé dítě. Osvojitelem se může stát pouze osoba starší osmnácti let, svéprávná a s čistým trestním rejstříkem. Je-li osvojené dítě zároveň rodičem, tak se osvojení vztahuje i na jeho dítě. Mezi osvojencem a osvojitelem musí být věkový rozdíl minimálně šestnáct let až na výjimky. Osvojitel získává plnou rodičovskou zodpovědnost a je zapsán do matriky osvojeného dítěte. Zároveň všechna práva a povinnosti předešlých rodiny osvojením pomíjejí.

(Adopce.com, 2010)

3 SUROGÁTNÍ MATEŘSTVÍ VE SVĚTĚ

Ve světě je úprava surogátního mateřství různorodá. Existují státy se zakotvenou právní úpravou či naopak státy s jednoznačným zákazem tohoto druhu mateřství. Oproti České republice má většina států světa právní jistotu v problematice surogátního mateřství a nezáleží na tom, zda kladnou nebo zápornou.

Surogátní mateřství ve světě nemá jednotnou právní úpravu. Jsou země, kde je upraveno zákonem, ale i země, které ho zakazují. Mezi ně patří například Francie, Německo nebo Rakousko. Ve Spojených státech amerických neexistuje jednotný a komplexní zákon. Každý stát si určuje svoje pravidla, někde se povoluje, jinde se o něm vůbec nehovoří, anebo ho jednoduše zakazují. Mezi ty státy, kde je povolen, patří například Texas nebo Florida. Naopak ve státech New York, Indiana nebo Michigan povolen není. Třetí skupinou jsou státy, kde nemají žádná právní ustanovení. Tam patří Montana nebo Georgie. Přesto země, kde je surogátní mateřství legální, převažují nad těmi, kde to z různých důvodů nejde. A do těch převažujících, kde je surogátní mateřství povoleno řadíme například Rusko, Ukrajinu, Nepál, Řecko a mnoho dalších.

(Families through surrogacy, 2015)

3.1 Rusko

V roce 1995 v IVF centru ve St. Petersburgu v surogátním programu bylo implantováno embryo náhradní matce na žádost čtyřiačtyřletého muže. Tento muž byl svobodný, bez partnerky a chtěl mít děti. Otěhotnění se podařilo na první pokus, a jak pozdější ultrazvuk ukázal, náhradní matka čekala dvojčata. Těhotenství bylo velmi rizikové a bylo nutné matku pětkrát hospitalizovat za účelem udržení těhotenství. Nicméně se děti narodily císařským řezem ve 32. týdnu těhotenství a každé vážilo přes dvě kila. Pár dní po porodu se žena vzdala svých práv k dětem a odměnou od muže jí byl třípokojový byt v Petrohradu.

(Борисова, 2014, s. 1-17)

Náhradní mateřství je program zcela legální a je upraven v zákoně o rodině Ruské federace z prosince roku 1995. a v řádu Ruské federace ministerstva zdravotnictví z roku 2012. Náhradní matkou se může stát jen žena, která vyhovuje kritériím určených v řádu Ministerstva zdravotnictví Ruské federace. Žena musí splňovat věk mezi 25-30 lety, mít minimálně 1 vlastní dítě a být fyzicky a duševně zdráva. Posledním kritériem je dobrovolný písemný souhlas, který musí být podepsán i manželem, je-li žena vdaná.

Náhradní matkou může být úplně cizí žena i příbuzná osoba. Mezi náhradní matkou a párem je připravena smlouva, která je následně podepsána spolu s informovaným souhlasem o postupu. Všechny páry podstupující léčbu neplodnosti na klinikách, mají veškerou potřebnou právní podporu. Cena náhradního mateřství se výrazně liší u jednotlivých klinik asistované reprodukce v Rusku.

(Vitroclinic)

3.2 Velká Británie

Ve Velké Británii je surogátní mateřství legální, ale je omezené různými právními předpisy. V této zemi lidé nemohou podat inzerát, kde by hledali náhradní matku, a ani nesmí inzerovat sebe jako osobu, která by se chtěla stát náhradní matkou, protože obojí se pokládá za trestný čin. Hlavním důvodem je skutečnost, že ve Velké Británii je zakázáno uskutečnit surogátní mateřství za cílem zisku.

(Surrogacy UK)

V Británii existují agentury zabývající se surogátním mateřstvím. Tyto agentury se snaží minimalizovat rizika jak na straně biologických rodičů, tak na straně náhradní matky. Některé agentury vyhledávající náhradní matky se řídí určitými zásadami, které musí ženy splnit, aby se jimi mohly stát. Mezi tyto zásady patří například věk mezi dvaceti až třiceti osmi lety, bezúhonnost, absolutní zdraví a zdravý životní styl. Žena musí mít alespoň jedno své dítě. Všechna prodělaná těhotenství a porody musejí být zaznamenána jako fyziologická. Užívání drog, kouření a pití alkoholu je naprosto vyloučené a její hlavní motivací nesmí být finanční odměna, nýbrž pomoc páru, který dítě mít nemůže. Pokud žena vyhovuje všem požadavkům, musí ještě podstoupit psychologické testy. Když sečteme tyto body, vyjde nám, že v praxi z deseti žen, které se touží stát náhradní matkou, projde pouze jedna.

(Porodnice.cz)

Jako u nás i ve Velké Británii platí, že matkou dítěte je podle zákona ta žena, která ho porodí. Stejně tak v případě, že je náhradní matka vdaná, je otcem dítěte její manžel, nikoliv jeho biologický rodič.

K využití surogátního mateřství se musí splnit všechny následující podmínky:

- Oba žadatelé musí být starší osmnácti let
- Žadatelé musí být manželé nebo partneři
- Dítě musí nést geny alespoň jednoho z žadatelů

- Alespoň jeden musí být občanem Velké Británie
- Koncepce musí proběhnout za pomoci IVF
- Náhradní matka, popřípadě i její manžel musí svobodně souhlasit se surogátním mateřstvím

Zahájení této metody předchází žádost biologických rodičů a následuje několik soudů, kde se řeší souhlasy obou stran, detaily rodičovství a časový plán pro celý případ.

(Surrogacy UK)

3.3 Izrael

Izrael přijal zákonnou formu surogátního mateřství mezi prvními státy. V březnu roku 1996 byl schválen takzvaný “Surrogacy Agreements Law”. Podle něho je přesně určeno, jak surogátní mateřství probíhá a kdo se ho může účastnit.

- Písemná dohoda mezi žadacím párem a náhradní matkou musí být schválena výborem
- Žadací pár a náhradní matka musí být starší osmnácti let a musí být občany Izraele
- Náhradní matka musí být svobodná a nesmí být příbuzná s nikým z páru žadajících
- Spermie jsou biologického otce a vajíčko nesmí být náhradní matky
- Náhradní matka musí mít stejné náboženství jako žadající matka (za určitých podmínek lze udělit výjimku náboženským úředníkem, který je členem výboru)

Výbor pro náhradní mateřství musí mít určité členy. Mezi ně patří dva lékaři, kteří mají specializaci v oboru gynekologie a porodnictví, internista, klinický psycholog, sociální pracovník, právník a náboženský úředník.

Žádost o surogátní mateřství musí obsahovat posudek od lékařů o neplodnosti žadající matky, lékařský a psychologický posudek o vhodnosti obou stran, potvrzení psychologa nebo sociálního pracovníka.

Po schválení žádosti musí být dohoda o náhradním mateřství podepsána za přítomnosti výboru. Dojde-li k jakékoli změně, musí být předně schválená výborem. Ten rovněž může přehodnotit svůj souhlas, kdykoli dojde k podstatné změně okolností nebo podmínek.

(Levush, 2012)

3.4 USA

Ve Spojených státech amerických není jednotný postoj k surogátnímu mateřství. I přes opakovanou snahu zástupců ze všech států vytvořit jednotný postoj k surogátnímu mateřství se nikdy tento cíl nezdařil. Jednotlivé země Spojených států se od sebe liší v postoji k surogátnímu mateřství. Popisujeme zde tři případy. Prvním jsou státy, které podporují náhradní mateřství, je zde legalizováno. Druhým případem jsou státy, které mají podobnou situaci jako my v České republice. O surogátním mateřství se mlčí, není přijat jakýkoli postoj k němu. Za třetí jsou to státy, kde je surogátní mateřství zakázané, v některých státech je na ně nahlíženo jako na trestný čin.

(Shelley, 2003, s. 22-24)

3.4.1 Kalifornie

Kalifornie je považována za stát, který je velmi otevřený k surogátnímu mateřství. Finanční odměny za surogátní mateřství jsou zde dovoleny. Stát Kalifornie dokonce vytváří nejlepší prostředí pro uskutečnění surogátního mateřství lesbickým a gay pářům. Důvod proč tyto páry z celého světa navštěvují Kalifornii, je jednoduchý. V této zemi je možnost zapsat obě jména partnerů na rodný list dítěte a to i v případě, že jsou stejného pohlaví. Už v roce 1993 soud rozhodl, že páry stejného pohlaví mají právo na to stát se rodiči.

Velmi často se v Kalifornii využívají agentury pro surogátní mateřství, které mají k dispozici seznamy vhodných kandidátek. Agentura zaručuje, že jimi vybrané náhradní matky jsou po fyzické i psychické stránce zdravé a dostatečně emočně silné, aby se dokázaly vzdát dítěte, jež nosí devět měsíců. Po tom, co je žena přijata do role náhradní matky, jsou jí prezentovány jednotlivé páry, které náhradní matku hledají. V podstatě si náhradní matka vybírá neplodný pár, kterému dítě odnese, a není tomu naopak jako ve většině zemí. Samozřejmostí bývá, že i žadající pár souhlasí s určitou náhradní matkou, ale první krok náleží vždy budoucí náhradní matce. Kromě toho agentura pomáhá klientům s vypracováním právních podkladů pro surogátní mateřství.

(Modern family surrogacy)

3.4.2 Virginie

Tento stát sice dovoluje surogátní mateřství, ale striktně zakazuje finanční kompenzaci náhradní matce. Při porušení tohoto zákazu nebo jiného nařízení, které upravuje zákon, může být smlouva dokonce předčasně ukončena. Dále Virginie požaduje předběžnou smlouvu mezi oběma stranami. Je-li tato smlouva schválena u soudu, pak

právními rodiči ještě nenarozeného dítěte jsou ti, co o náhradní mateřství žádali. Pokud ale smlouva potvrzená soudem není, právním rodičem dítěte je náhradní matka. V tomto případě si biologičtí rodiče budou moci získat dítě osvojením. Nicméně i ve Virginii je surogátní mateřství legální a nabízí též pomoc v oblasti vyhledávání náhradních matek z jejich on-line databáze.

(Center of American Progress, 2007)

3.4.3 Texas

Texas je dalším státem, kde je surogátní mateřství zlegalizováno. Přístup, který v této problematice zaujímá, je velmi podobný tomu v Kalifornii. Texas umožňuje finanční odměnu náležící náhradní matce za její čas a poskytnuté služby. Určení rodičovství je zde velice jednoduché. Náhradní matka se vzdává všech práv a povinností k dítěti ještě před jeho narozením, a tím jsou právní rodiče stanoveni ještě před porodem. Dítě se narodí už se jmény svých biologických rodičů ve svém rodném listě. Zákon se zde snaží eliminovat potřebu soudů, takže po celou dobu procesu surogátního mateřství a ani po jeho skončení není nutné, aby se obě strany musely ukazovat u soudu. Jeden z mála rozdílů, který oproti jiným státům nalezneme právě v Texasu, je ten, že pojišťovací společnosti nepovolují v rámci surogátního mateřství proplácet náhradním matkám mateřskou dovolenou. Proto tyto poplatky hradí žádající pár.

(Circle surrogacy)

4 ASISTOVANÁ REPRODUKCE

Dle WHO definujeme asistovanou reprodukci jako: „Všechny procesy nebo léčebné postupy, které in vitro pracují s lidskými oocyty a spermii nebo embryi s cílem dosáhnout těhotenství. Je to především (ne však pouze) IVF a transcervikální embryotransfer, GIFT, ZIFT, transfer embrya do tuby, kryokonzervace gamet a embryí, darování oocytu a embrya a náhradní mateřství. ART neobsahuje asistovanou inseminaci (umělou inseminaci) používající spermie od partnera ženy nebo od dárce spermií.“

(Řežábek, Jírová, 2014)

4.1 Definice asistované reprodukce

Asistovaná reprodukce je souhrn metod a opatření, které pomáhají neplodnému páru při cestě za svým vlastním potomkem. Jedná se o velice sofistikovanou metodu, která manipuluje s vlastními zárodečnými buňkami nebo posléze oplozenými vajíčky, embryi. K metodám asistované reprodukce se přistupuje až po vyčerpání a selhání jiných postupů, jako jsou medikamentózní a chirurgické.

(Řežábek, 2014, s. 10)

4.2 Důvody neplodnosti

Indikací pro léčbu metodami asistované reprodukce je nesčetné množství. Mezi ty nejčastější řadíme například tubární sterilitu, kde je příčina v neprůchodnosti vejcovodů. V současné době narůstá počet andrologicky podmíněné poruchy plodnosti, to znamená, že muži mají buď snížený počet spermií, nebo nějakým způsobem postižené spermie. Dalším důvodem může být imunologicky podmíněná plodnost. Zde jsou přítomné imunopatologické mechanismy a často přichází i s postižením systémů, které souvisí s reprodukcí. Dále může neplodnost způsobovat sterilita z důvodu endometriózy nebo idiopatická sterilita a mnoho dalších příčin.

(Mardešič, 2013, s. 35-38)

4.2.1 Intrauterinní inseminace

Intrauterinní inseminace neboli IUI je metoda asistované reprodukce, při níž se do dělohy ženy, pomocí katetru, zavádí spermie muže. Podle rozdělení může být IUI homologní, kdy spermie patří partnerovi ženy, nebo heterologní, kde se použijí spermie anonymního dárce. Inseminace se provádí v den, kdy se předpokládá ovulace ženy, a obvykle se předtím hormonálně stimulují vaječníky. V dnešní době je pokládána za

nejjednodušší a nejméně invazivní metodu, ale její hlavní nevýhodou je nízká úspěšnost, která činí pouze 5-15%.

(Řežábek, 2014, s. 85)

4.2.2 IVF

IVF neboli in vitro fertilizace je už mnohem složitější metoda asistované reprodukce. U laické veřejnosti se vžilo označení „děti ze zkumavky“, nicméně zkumavky nejsou s metodou moc blízké, jelikož kultivace probíhá v Petriho miskách. K oplodnění vajíčka tedy dochází v laboratoři. IVF cyklus je zahájen hormonální stimulací ženy, jejímž důsledkem je uzrání většího počtu oocytů ve folikulech. V dalším kroku se oocyty pomocí biopsie odeberou. Odběr probíhá ambulantně v celkové anestezii a po každém odběru je vzorek vyšetřen, aby se zjistilo, zda byl opravdu oocyt odebrán. Získané oocyty se oplodňují spermiemi. K oplodnění máme několik možností. Dříve se více využívalo smísení oocytů a spermií v Petriho misce, kde se oplodnění nechalo na přírodě. Ale v dnešní době se mnohem více užívá metoda intracytoplazmatické injekce spermií neboli ICSI, kdy embryolog vpraví jednu spermii přímo do vajíčka. ICSI se může doplnit metodou, která má za úkol vytřídit vhodné spermie. Nazývá se MACS neboli magneticky aktivované třídění buněk a funguje na podkladě magnetických nanočástic. Takto vzniklá embrya se dále kultivují v inkubátoru, kde jsou pečlivě sledována embryology. Kultivace probíhá tři dny, nebo i čtyři až pět dní, v případě jedná-li se o prodlouženou kultivaci. Před tím než se oplodněné embryo vloží do dělohy matky, provádí se velmi často jeho screening, aby se zjistili případné vady nebo aneuploidie. Zpět do těla matky se embrya vrací nejdříve 72h po oplození nebo čtvrtý až pátý den. Počet embryí, které se transferují, se v posledních letech snížil, z původních dvou a více na jedno embryo. I když se v minulosti transferovalo více embryí, nezvyšovala se úspěšnost, ale spíše riziko vícečetného těhotenství, které sebou nese spoustu rizik, a tak se od tohoto způsobu upustilo. Nicméně možnost transferovat více embryí není zcela vyloučena.

(Řežábek, 2014, s. 85)

4.2.3 Kryoembryotransfer

Kryoembryotransfer se zkratkou KET je metoda přenosu zmražených embryí. Teoreticky mohou být embrya zmražena nekonečně dlouhou dobu. Jeho velkou výhodou je, že neplodný pár nemusí opět podstupovat zdlouhavý IVF cyklus, ale už pouze přípravu děložní sliznice a samotný transfer embryí. Úspěšnost KETu je nižší než transfer takzvané „čerstvého“ embrya z IVF cyklu.

(Řežábek, 2014, s. 86)

4.3 Úspěšnost léčby

Podle informací Ústavu zdravotnických informací a statistik v ČR z let 2014 je patrné, že počet cyklů umělého oplodnění stále stoupá a větší úspěšnost v léčbě mají ženy ve věku do třiceti pěti let. Ženy s věkem nad čtyřicet let mají menší šanci úspěšnosti léčby, ale rok od roku se jejich šance zvyšují spolu s pokroky medicíny. Celkově se považuje léčba pomocí asistované reprodukce v České Reprodukci na vysoké úrovni.

(Řežábek, Jírová, 2014)

IVF predict nabízí kalkulaci, podle které můžeme přibližně zjistit, jakou má IVF úspěšnost. Kalkulace je založena na datech, která jsou získána z více než 144 tisíc IVF cyklů. Tyto cykly prováděla Human Fertilisation and Embryology Authority v letech 2003 – 2007. Kalkulace funguje na principu dotazníku, kde žena vyplní věk, důvod neplodnosti, počet let snahy o těhotenství a podstoupenou léčbu. Podle této kalkulačky například čtyřicetiletá žena, která se snaží dva roky otěhotnět a čeká ji první IVF cyklus s vlastním vajíčkem, má 6,6 % úspěšnosti. Naproti tomu žena, která podstoupí IVF pomocí darovaného vajíčka, stoupá procento úspěšnosti na 19,9%. Možnost výpočtu úspěšnosti využívají jak neplodné páry, tak zdravotnické organizace.

(IVF predict, 2011)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 FORMULACE PROBLÉMU

Surogátní neboli náhradní mateřství je v posledních letech velmi diskutovanou možností asistované reprodukce nejen ve světě, ale i v České republice. Jelikož přibývá párů, které z jakýkoliv důvodů nemohou mít dítě, tak i počet náhradních matek stoupá. Tato metoda umožňuje neplodným párům pomocí náhradní matky donosit dítě s jejich genetickou informací.

V teoretické části práce také poukazují na různá pojetí v jiných státech, kde je tato metoda asistované reprodukce povolena. Surogátní mateřství je často probíranou etickou otázkou a také u nás v České republice právně neupravenou problematikou. Díky těmto aspektům se o surogátním mateřství vedou rozsáhlé debaty. Nemůžeme říci, jestli je tato metoda špatná či naopak, protože co člověk, to jiný názor.

Myslím si, že velkou nevýhodou surogátního mateřství je neinformovanost žen, které o této metodě vědí málo nebo dokonce vůbec neví, že tato metoda existuje. Velmi často se setkáme s názory, že žena se rozhodla být náhradní matkou proto, aby zlepšila svou finanční situaci a objednavatelský pár touží po dítěti s jejich genetickou výbavou.

5.1 Cíl výzkumu

Zjistit a zpracovat kompletní informace v problematice surogátního mateřství.

5.2 Dílčí cíle

- 1) Zjistit a zpracovat, jak funguje surogátní mateřství v České republice.
- 2) Zjistit a zpracovat informace od žen, které měly vlastní zkušenosti se surogátním mateřstvím.
- 3) Zjistit, jak reaguje rodina náhradní matky na surogátní mateřství.

5.3 Operacionalizace pojmů

Surogátní mateřství = proces, při kterém je embryo biologických rodičů vloženo do dělohy náhradní matky.

Náhradní matka = žena, která odnese a porodí miminko biologických rodičů

5.4 Výzkumné otázky

- 1) Jak funguje surogátní mateřství v České republice?
- 2) Jak vnímají surogátní mateřství ženy, které s ním mají zkušenosti?
- 3) Jak reagovala rodina náhradní matky na surogátní mateřství?

5.5 Druh výzkumu a výběr metodiky

Pro výzkumnou část mé práce jsem si zvolila kvalitativní formu výzkumu. Tento druh výzkumu, se na rozdíl od kvantitativního výzkumu, využívá na malém množství respondentů. Tímto druhem výzkumu můžu zjistit, jak vybrané respondetnky nahlízejí na danou problematiku, jak jej interpretují, a co vnímají a prožívají. (Hendl, 2005, s. 45) Miovský uvádí, že tato forma umožňuje popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných psychologických fenoménů. Využívá k tomu několik principů. V první řadě princip jedinečnosti a neopakovatelnosti, který spočívá v tom, že různí lidé mohou určité fenomény vnímat velmi odlišně. Dále využívá princip kontextuálnosti, který zohledňuje fakt, že jen málo zákonitostí v oblasti psychologie platí obecně. Využívá také princip procesuálnosti a dynamiky, který souvisí s vývojem zkoumaného fenoménu, tedy jeho vzniku, rozvoje, průběhu a případně zániku.

(Miovský, 2006, s.52-57)

5.6 Metoda

Výzkum provádím pomocí případové studie. Obecná definice případové studie říká, že se jedná o intenzivní studium jednoho případu. Případová studie je metodou kvalitativní, neboť splňuje podmínky tohoto výzkumu. Můžeme díky ní zkoumat případy do hloubky a v celém skutečném kontextu, což umožní porozumění případové studii.

5.7 Výběr případu

Výběr žen byl záměrný. Kritériem pro výběr bylo mít vlastní zkušenost se surogátním mateřstvím. Bylo nutné, aby jedna z oslovených žen znala roli náhradní matky z vlastní zkušenosti a druhá žena měla zkušenost s těhotenstvím a porodem jejího dítěte pomocí náhradní matky.

5.8 Způsob získávání informací

Informace do své práce jsem získávala pomocí polostrukturovaného rozhovoru. K provedení rozhovoru jsem nejdříve oslovila několik žen na sociálních sítích, kde jsme se domluvily na osobním setkání. Jedna z žen byla náhradní matkou a druhá díky náhradní matce má své biologické dítě. Při osobním setkání jsme s ženami udělala rozhovor.

5.9 Organizace výzkumu

Výzkum probíhal ve dnech 24. 11. 2016 a 30. 11. 2016 v Metropoli Zličín v Praze. Rozhovor mi podaly dvě ženy, které mají vlastní zkušenost se surogátním mateřstvím.

Před samotným rozhovorem byly obě ženy srozuměny s cíli a povahou této bakalářské práce a ujištěny, že informace z rozhovoru nebudou použity jinde než v této práci. Obě ženy podepsaly informovaný souhlas o použití diktafonu. Pořízený záznam nebude sdílen nikým jiným než studentem. Hlavní součástí v informovaném souhlasu je zachování absolutní anonymity. Informovaný souhlas naleznete v příloze. Před rozhovorem byly obě ženy informovány, o možnosti odmítnutí odpovědět na jakoukoliv otázku, která by jim byla nepříjemná, nebo by odpovídat nechtěly.

6 ROZHOVORY

(odpovědi jsou doslova přepsány, nejsou nijak upravovány)

6.1 Žena, která byla náhradní matkou

Jak jste se dozvěděla o surrogátním mateřství?

„Přes internet, je to už dávno. Asi novinky.cz měly článek o náhradním mateřství. Tenkrát jsem si říkala, že nechápu, jak to někdo může udělat, a ani ve snu by mě nenapadlo, že jednou budu jedna z těch, která odnese úplně cizí dítě pro úplně cizí lidi.“

Kdy jste měla ten první popud stát se náhradní matkou?

„To vím naprosto přesně... bylo to tři roky po narození mé druhé dcery, když jsem pekla vanilkový rohlíčky na Vánoce... byla taková ta sváteční atmosféra, protože já hodně nechávám věci na poslední chvíli, takže i pečou skoro na Štědrý den... (smích) a volala mi kamarádka, která tou dobou byla podruhá na umělém oplodnění, a říkala mi, že bohužel se to zase nepovedlo a má už jen jeden pokus hrazený zdravotní pojišťovnou. Ještě tentýž den přišla a vyprávěla mi o možnostech, který všechny jsou, a mezi nima bylo i náhradní mateřství... Návštěva končila s tím, že se rozhodla ještě naposledy podstoupit umělé oplodnění, a uvidí... mimochodem povedlo se a teď má už velkou princeznu... Já ale ještě ten večer sedla k počítači, a koukala jsem se, co musí takový pár zařídit, když si chce adoptovat dítě. Přišlo mi neskutečný, co všechno po těch lidech chtějí. Jsou prakticky pod drobnohledem. Úplně mě dopálilo, když jsem zjistila, že žádat můžou jen zdraví lidi, to mi přijde absurdní, když kolikrát vidíte, že má dítě kardiačka, a ještě se s tím chlubí v televizi, jak je to skvělý, ale adopci by jí neumožnili, to se pak nedivím, že chudák ženská radši riskuje svůj život těhotenstvím. A pak taky prohlídka zázemí, kde by to dítě vyrůstalo, jestli máte dostatečně prostorný, prosvětlený byt a taky musí mít nějaký minimální měsíční příjem a to se pak opravdu nedivím, že jsou plný kojeňáky... no prostě mě to našťvalo stejně jako teď. Nejen, že to trvá měsíce a někdy i roky a někdy ani po té dlouhé době nemáte jistotu, že vám adopci schválí. A taky vám při adopci nedají novorozence po porodu, ale několikaměsíční dítě... to nejkrásnější ta máma nevidí. Já se přiznám, že nevím jak je to teď, ale před pár lety, kdy jsem se na to koukala, byla situace taková, jakou vám popisuju. U těch adopcí byly statistiky, kolik lidí nemůže mít děti, ale chtějí je, myslím si, že teď jsou ty čísla ještě vyšší. Nicméně na tento popud jsem si začala číst články o náhradním mateřství. Těch informací nebylo moc, protože se o tom moc nemluvilo a tak je to vlastně pořád a dovoluju si říct, že by vám v Plzni v IVF centru ani nenabízeli možnost náhradního mateřství, protože se to pořád soustřeďuje hodně na

Moravě a na severu. Z těch informací jsem pochopila, že ten pár, co si najde náhradní matku, může mít i dítě se svými genama, což se mi hodně líbilo, a koneckonců poslední a nejdůležitější informace, tedy pro mě, byla, že za to náhradní matky dostávají finanční odměnu. Tehdy jsem se úplně nerozhodla, že teda do toho vlítnu, ale už jsem s tou myšlenkou koketovala a cíleně si prohlížela inzeráty, kterých byl už předtím plný internet, teď už nemám ani odvalu se na něco takového koukat, aby mě náhodou zase nenapadlo, že to zase udělám... (smích).“

Proč jste se nakonec rozhodla stát se náhradní matkou?

„Možná pro peníze, ale hlavně jsem chtěla pomoci. Vlastně bych to řekla asi takhle: Asi dva měsíce jsem si různě pročítala ty inzeráty a uvědomila si, že je opravdu hodně lidí co po dítěti opravdu touží, a tak mě napadlo, že takový dítě by mělo všechno a hlavně ty milující rodiče, ty prostě děti potřebují a taky to není samozřejmostí. Bylo to takové spontánní rozhodnutí. Nikoho jsem se neptala, ani jsem to nikomu neříkala a prostě se rozhodla. Cíleně, že si najdu nějaký pár, jsem brouzdala po internetu. Ze všech inzerátů co jsem ten den četla, mě zaujaly dva.“

Čím vás zaujaly zrovna tyto dva inzeráty?

„Teď jste mě zaskočila (smích)... já to teď vůbec neumím popsat. Prostě jednoduše mi přišlo, že tyto dva páry o dítě opravdu stojí, ale to určitě i ostatní páry, co podávaly inzeráty. Na tuto otázku neumím jednoznačně odpovědět. Sama nechápu své smýšlení v té době, vlastně jeden inzerát jsem musela vyloučit, když jsem zjistila, že pár ode mě bydlí 300 km. Ale oba páry psaly takovým jiným dialektem než ostatní... něco ve smyslu, že jsou dva a rádi by byli tři. Hned jsem vylučovala inzeráty, který byly hodně oficiální, a ani mi to nezabralo moc času, bylo to hotový do čtvrt hodiny.“

Co následovalo, poté co jste si vybrala inzerát?

„Ihned jsem jim odepsala, to bylo asi devět ráno. Odpověděli mi na konci téhož dne po tom. To už jsem úplně necítila to nadšení jako před pár hodinami, co jsem se rozhodla odepsat, a říkala jsem si, že vlastně zaprodávám svoje tělo. Sama mám dvě děti, takže chápu, že pro ženu je důležité mít dítě... tak asi proto jsem neucukla, ale najednou to pro mě nemělo ten smysl jako ráno. A také, a nebudeme si nalhávat, že to byl jen vedlejší bonus, ale ta finanční odměna pro mě byla dost velkou motivací. Nepatřím mezi lidi, kteří by si mohli vyskakovat částkou na kontě, nebo že by jsme každý rok jezdili na dovolenou, takže proto jsem to potvrdila. Napsala jsem biologickým rodičům, že jim ráda pomůžu, ale ještě nikdy předtím jsem náhradní matkou nebyla, a za to, že odnosím jejich dítě, požadují 300 tisíc plus měsíční podporu během těhotenství. Přiznávám se, že jsem si možná v

koutku duše přála, aby s těmito podmínkami nesouhlasili, ale odpověď mi bylo, že už se těší na osobní setkání, kde se domluvíme detailně, a že peníze nejsou problém a veškerý náklady spojené s těhotenstvím mi budou hradit a dokonce mi zajistí stravování po dobu, co budu pracovat... což znamená, že do doby, co jsem chodila do práce... pracuji v kanceláři, tak mi nosili teplé jídlo ke svačině. Většinou to bylo vegetariánské jídlo, prostě zelenina každý den jinak... ale líbilo se mi, že se starali o své mimčo aspoň takovým způsobem.“

Jaká byla osobní schůzka?

„Sešli jsme se o dva dny později v Praze, protože to pro obě strany bylo nejjednodušší, než vymýšlet cokoli jiného, a já jsem aspoň měla alibi na doma, že jedu do Ikey a to samozřejmě bez dětí, protože ty necháváme na tyto nákupy doma. Musím uznat, že už na první pohled mi oba padli do oka, byli o 10 let mladší než já a bylo prostě vidět, jak moc si přejí, aby to klaplo. Po takovém tom představování, mě seznámili s tím, jak to probíhá a co taková náhradní matka dělá, mimoto, že jim odnáší dítě. Pro mě byla půlka těch věcí nová, byla jsem přehlcena informacemi a došlo mi, že jsem si to představovala jako Hurvínek válku. Úplně první věc, co se musela splnit, byla moje návštěva v IVF centru, kde mě prohlídli, jestli jsem zdravá a zvládnu otěhotnět a donosit zdravé dítě a jestli z mé strany jsou nějaké onemocnění, které by mohly dítě ohrozit, a vlastně krom gynekologického vyšetření a ultrazvuku, který trvaly asi 10 minut, jsme snad dvě hodiny vyplňovali papíry, který se týkali mě, respektive mého těla a opravdu jsem do té doby netušila, že je důležité a hlavně možné získat tolik informací. Ten první krok mě vyšťavil snad úplně nejvíc, když jsem odcházela, netušila jsem, čím jsem. Pak, když jsme teda věděli, že jsem opravdu vhodná adeptka, nás čekalo navštívení právníka, kterého už pár měl, ale říkali, že kdybych chtěla mít svého, určitě to nebude problém. Hodně mi vycházeli vstříc, vlastně krom věcí, který byly daný, mi vždycky dali vybrat. Po právníkovi už se dělal embryotransfer, protože pár měl v tom IVF centru svoje zmrazený embrya. Takže mě doktoři připravili po fyzický stránce a určil se datum, který bude úplně perfektní k otěhotnění. Zdařilo se na první pokus a pak až po porodu se šlo na soud a po deseti měsících ještě naposledy na soud, jestli jsem si to náhodou nerozmyslela a jestli opravdu dobrovolně se vzdávám dítěte. Ještě mě zajímalo, co by se dělo, kdyby se nedej bože narodilo dítě nějakým způsobem postižený a oni mi řekli, že ví, že se to může stát a že i o takové dítě by se starali, protože po tolika letech, co zkouší mít miminko, už potřebují někomu dát svou lásku. Z osobního setkání jsem měla velice dobrý pocit, až jsem málem zapomněla do té Ike jít... (smích), i když jsem koupila takový věci, že

kdybych tam nešla vůbec, byla bych doma stejně nenápadná, takže ještě týž den jsem se doma přiznala manželovi a takovou hádku jsme měli poprvé a zatím naposledy v našem vztahu.“

Co všechno se u právníka řešilo?

„Tak šlo hlavně o to, že obě strany vstupují do tohoto procesu dobrovolně a že jsme seznámeni s tím, co to obnáší. Zase nás seznámil s jednotlivými body, i když teď už poněkud v paragrafech. Já jsem podepisovala, že dobrovolně a s cílem odnosit dítě manželům, řekněme třeba Novákovým, vstupuju do tohoto děje a že jsem si vědoma všech rizik spojených s těhotenstvím, porodem a tak dále a že hned po porodu dítě předám do péče biologických rodičů, i když to nebylo napsané úplně takto, protože kdybych si postavila hlavu a řekla, dítě nedám, tak by měli prostě smůlu a dítě by nedostali. Smlouva také obsahovala, na základě čeho se vstupuje do náhradního mateřství. Tady to byla neschopnost biologické matky donosit dítě, protože ona vlastně nemohla otěhotnět s partnerem normální cestou a na IVF sice otěhotněla, ale pokaždý potratila do sedmého týdne. Těhotná byla třikrát a nezjistila se příčina. Takže jsme spolu podepsali takovou dohodu, bych řekla, ale říkali tomu smlouva mezi náhradní matkou a objednavatelským párem.“

Přemýšlela jste o tom, že by se u vás v těhotenství objevila mateřská láska k dítěti, které nosíte?

„Popravdě jsem o tom vůbec nepřemýšlela. Dítě nebylo moje, a tak jsem to brala už od začátku těhotenství. Dokonce jsem byla ráda, když už se konečně narodila, že je „TO“ ze mě pryč. Teď vám asi přijde, že jsem bezcitná (smích)... špatně se to vysvětluje... pomohla jsem neplodnému páru, ale prostě jsem to dítě neměla ráda. Možná to byla nějaká moje podvědomá ochrana právě proti tomu, abych si k němu nevytvořila nějaké pouto.“

Odrážel se váš vztah k dítěti i na vašem chování k němu?

„Ne to v žádném případě... snažila jsem se, aby se u mě měla dobře a nestrádala... i když, teď když o tom přemýšlím, tak to nebylo úplně jako při těhotenství mých dětí. Nehladila jsem si břicho, nemluvila k němu a prostě mu jen poskytovala jakýsi útočiště a místo, kde se může vyvinout a vyrůst pro své rodiče.“

Jaký názor na vaše rozhodnutí měla vaše rodina?

„No... tak to byl největší oříšek z celé akce... rodina nebyla nadšená ani trochu a manžel se mnou dokonce nějaký čas ani nemluvil, dokonce to chvíli vypadalo i na rozvod... v rodině jsme o tom nejdřív mluvili hodně... vlastně do doby, než jsem šla na embryotransfer... všichni mi říkali, že je to kravina, že příroda zařídila, aby ten pár děti

neměl, tak to tak být nemá a peníze nejsou všechno... vlastně až po tom transferu, kdy teda asi pochopili, že se mnou nehnu, o tom přestali mluvit... vlastně úplně... mé rodiče, manželovo rodiče i manžel a vlastně i okolní příbuzenstvo mě nechápali... náš život probíhal jako kdyby se žádný náhradní mateřství nekonalo. Nikoho nezajímaly mé kontroly na gynekologii, ultrazvuky ani to, jak se cítím. V té době jedinou duší, která mě vyslechla, byla moje nejlepší přítelkyně. Od začátku říkala, že při mě bude stát... že ona sama by to udělat nemohla, ale je na mě pyšná, že jsem se tak rozhodla, a vlastně s ní jsem se dělila o „zážitky“ z těhotenství. V době kdy už jsem měla velké břicho, to v rodině dřelo, protože se nedalo předstírat, že se nic neděje, ale přežili jsme to.“

Jak se chovala rodina po dobu, co jste byla v porodnici a když jste z ní přišla?

„Nijak, prostě jsem pro ně neexistovala, nebo aspoň já měla ten dojem... nezavolali, ani nepřišli. Akorát ta moje přítelkyně u mě strávila hodně času (utírá si slzy)... věc se měla tak, že mi odtekla voda už ve 34. týdnu, přesněji asi 34+5. Ležela jsem dva dny na rizikovém oddělení kvůli kortikoidům, co mi píchali... pak mi udělali císařský řez a po třech dnech mě pustili domů, pak jsem se akorát po pěti dnech vrátila, aby mi vyndali stehy a ještě kontrolu... jo teď jsem si uvědomila... chodila za mnou rodina toho dítěte a i po porodu za mnou přišli, mi poděkovat. Na JIPu pro novorozence zůstávala s holčičkou už její biologická matka... a po příchodu domů... no vypadalo to asi tak, jako když přijdu z nákupu (smích), jen holčičky se ptaly, proč už nemám břicho, ale jinak bych to ani víc nekomentovala.“

Podle čeho jste si vybírala pár, který hledal náhradní matku?

„Chtěla jsem, aby byli oba nekuřáci, byli zajištění a byli mi sympatičtí, což hned u prvního osobního kontaktu se vyplnilo. Strašně se mi líbilo, jak se navzájem podporovali a jak tvořili silný pár. Řekla jsem si: ‚Holka, těmto lidem porodíš krásný, zdravý dítě a ještě k tomu dostaneš odměnu.‘“

Popište, jak probíhalo celé Vaše těhotenství. Byli s vámi biologičtí rodiče na prvním ultrazvuku?

„Začátek byl krásný, byla jsem na transferu jednoho embrya, a když jsem šla na ultrazvuk, kde se zjišťovalo, jestli se to povedlo, byla jsem hodně nervózní a přála si, aby jo... povedlo se napoprvé. Na ultrazvuk se mnou šli oba rodiče, ale do ordinace jsem si vzala pouze maminku, protože by mi asi nebylo úplně dobře roztahovat se před cizím chlapem (smích), ale ta ženská už si toho tolik prožila, že si prostě zasloužila být u toho, až doktor řekne, jste těhotná... Bylo to hodně dojemný a tekly slzy, i moje... Pak bylo ještě těžký období, než jsem se dostala přes sedmý týden, protože to pro maminku bylo hodně

psychicky náročný, ale naštěstí se nic špatného nepříhodilo. Během toho prvního trimestru jsem i já měla strach, abych náhodou rodiče nezklamala, a léky, co jsem brala po transferu a ještě kyselinu listovou a těhotenský vitamíny, jsem si brala poctivě každý den s přesností na minuty jako nějaký fanatik. V práci jsem si nedovolila zvednout těžší šanon a vlastně jsem ani nemusela, protože kolegové byli hodní a pomáhali mi. Byli na mě pyšní víc, jak samotná moje rodina, což mě v tu dobu naplňovalo energií a pocitem, že nejsem tak špatná, protože nálada u nás doma byla v této době na bodě mrazu, a když jsem přišla s úsměvem a skvělou náladu od doktora nebo z práce, tak mě hned ve dveřích přešel... Absolvovala jsem screening prvního trimestru, který dělali při té kontrole a ultrazvuku ve dvanáctém týdnu. Na ten se mnou šla dovnitř zase maminka, a kdybych nevěděla, že dítě čekam já, tak podle jejích reakcí to vypadalo, že na ultrazvuku je ona. V tu chvíli mi došlo, že nemusím mít ráda to dítě, že mam ráda ten pár, teda hlavně tu maminku, a že to všechno dělám pro ní. Hodně mi přirostla k srdíčku. Doktor, kterýho tímto chválím do nebe, nebudu říkat jméno, ale je to opravdu člověk na svém místě, který ví, co je pro maminky v té chvíli důležité, ultrazvuk dělal půl hodiny čistýho času a mamince ještě vytisknul nespočet fotek, které já jsem s díky odmítla. Pak ještě nabírali krev a taky jsem zjistila, že jsem za těch dvanáct týdnů přibrala sedm kilo (smích), to byl pro mě šok, protože u svých dětí jsem před porodem měla dvanáct kilo nahoře nejvíc, a teď jsem si říkala, že budu jako hrošice z Madagaskaru (smích), ale pak jsem se podívala na maminku a nahodila takový výraz, jakože to je dobrý a naprosto v pořádku (smích). Na každou kontrolu chodili rodiče se mnou a na každé návštěvě udělal pan doktor nějakou fotečku do alba a naštěstí bylo všechno v pořádku. Ve dvacátém týdnu byl velký ultrazvuk, na kterým jsme se dozvěděli pohlaví dítěte. Doktor řekl, že to bude holčička. Maminka se rozbrečela a tatínek chvíli dělal tvrd'áka, ale po pár minutách mu tekly slzy taky... Jinak podle ultrazvuku maličká naprosto v pořádku a už vážila 310 g a měřila asi 25 cm a zase bylo všechno takový hezký, s rodiči jsme šli dokonce oslavit tento zázrak ovocným koktejlem, ale přišla jsem domů a zase ten splín... To už jsem měla pěkný břicho, dyť sem říkala, že jsem přibrala sedm kilo ve dvanáctém týdnu, a teď jsem měla nahoře už jedenáct... Doma akorát mé děti v uvozovkách rozuměly mým problémům, co jsem v tu chvíli měla... jsou to dvě holčičky, takový moje cáčorky, a těm jsem říkala, že nosím v bříšku miminko jedné moc hodné paní a pánovi, kteří si moc přáli mít taky takový pěkný holčičky jako mam já, ale bohužel to nešlo, tak jsem jim musela pomoc já... Samozřejmě to úplně nechápou, na to jsou moc malý, ale tím, že to vnímaly tím svým dětským světem a nekladly otázky typu: ‚a proč zrovna ty si musíš hrát na Marii Terezii?‘, mi dodávaly pochroumaný sebevědomý...

Zároveň jsem si říkala, že bych reagovala úplně stejně jako moje rodina, kdyby se pro to rozhodla má dcera... vlastně lépe řečeno, kdybych já se nerozhodla být náhradní matkou, tak bych reagovala stejně jako moje rodina, ale když teď vím, že jsem udělala jeden pár šťastným, tak bych se na to koukala jinak, a hlavně záleží na okolnostech a doufám, že by dcera měla nejdřív svoje děti... Ale to zabíhám do úplně jiného kouta. Prostě a jednoduše, moje rodina mi při náhradním mateřství moc nepomáhala, vlastně vůbec nepomáhala. Nejvíc mě zraňovaly komentáře, kdy třeba při oslavě se naléval alkohol, a na mě se podívali a řekli: ‚Jo ty vlastně nemůžeš, ale byla to tvoje volba.‘ Prostě každá taková věta ve mě vyvolávala hořkost, protože tady nešlo vůbec o blběj alkohol, ale o to, že prostě měli možnost si rejpnout, tak to udělali. Takových situací v těhotenství opravdu několik bylo a hlavně na konci, kdy už nikdo nemohl přehlédnout to břicho... Dalo by se říct, že celý těhotenství probíhalo bez problémů po fyzické stránce, ale po psychické jsem si myslela, že exploduju... Poslední velký ultrazvuk jsem absolvovala s takovými obavami a sevřeným hrdlem, protože jsme se cítila špatně, že svou situací doma holčičce škodím, a já přeci chci, aby byla zdravá, protože její zdraví rovná se radost rodičů a o to tu šlo. Vlastně už vůbec nešlo o peníze, protože téměř všechny peníze do koruny, co jsem od biologických rodičů dostala, jsem utratila za rodinu a hlavně za dovolenou, kterou jsem za to koupila, protože holky nikdy neviděli moře. Jela jsem jen já s holkama, protože manžel se jich ani nedotkl a dával jasně najevo, že ty peníze nepotřebuju. Dokonce, i když mi rodiče dali nějaký ovoce a zeleninu, protože jejich rodiče měli zahrádku, tak ani toho se manžel nedotkl. Když jsem udělala oběd a jako přílohu jsem dala rajčata s paprikou, tak ty rajčata s paprikou, který normálně jí po plný puse, nechal na talíři. Dělal to schválně, protože věděl, že mě to bude mrzet a zároveň mě to bude štvát. Takže teď jistě chápete, proč je u nás teď toto téma tabu, vůbec se o tom nebavíme... Ale abych se vrátila k tomu ultrazvuku, naštěstí bylo všechno v pořádku, ale o čtyři týdny později jsem se jednou v noci vzbudila, protože se mi chtělo čůrat a odtekla mi voda... Vyděsilo mě to, protože u mých dětí se mi to nestalo a vůbec ne takhle brzy, a jediný, co pro mě v tu chvíli bylo důležité, aby byla holčička v pořádku a zároveň jsem si nadávala, že jsem nedokázala být víc psychicky v pohodě, protože za to můžu určitě já. Ihned jsem odjela do porodnice... Odvezl mě manžel, který vycítil vážnost situace a můj strach, jo zní to divně, když o něm od začátku mluvím jako o cynikovi, kterému celý mateřství vadilo, i já jsem byla tu noc překvapená, ale bylo to tak... dokonce mi cestou do auta uklidňoval, že všechno bude v pořádku... ještě mě rozbřečel tím náhlým zájmem... Ale před porodnicí, kam zajel autem, mi nedal ani pusy a řek, tak zatím... Biologické rodiče jsem uvědomila cestou do

porodnice, byli na místě dřív než já, a už když jsem vystupovala z auta, byl na nich vidět strach a starost... V porodnici jsme se hlásili ve 2:12 a moc nás nepotěšili, když řekli, že holčička se narodí dřív, i když prozatím se pokoušeli porod zastavit, protože samozřejmě nastoupily kontrakce, aby prý pomohli dozrát plicím holčičky. Dávali mi nějakou kapačku, abych neměla kontrakce, a řekli mi, že by bylo dobrý ještě dva dny vydržet, než porodím, aby stihli píchnout dvě dávky kortikoidů kvůli těm plicím... Naštěstí kontrakce ustaly, ale jako na potvoru po těch dvou dnech nechtěly znova přijít (smích)... Ale holčičce se u mě už nelíbilo, takže jsme se s lékaři domluvili na císařský řez... rodiče nemohli být přítomni, protože jsem byla v celkové narkóze, ale umožnili jim být u prvního ošetření holčičky. Celková narkóza byla nutná, protože prý nebyly hezký ty monitory a holčička musela rychle ven, a já jsem nakonec ráda, že jsem to zaspala a nemusela se klepat strachy, jestli je holčička v pořádku. Ještě jsem se ani nestihla rozkoukat z narkózy a přišli mě navštívit biologický rodiče... přinesli mi ukázat fotku holčičky a řekli mi, že jí pojmenovali po mě... přiznam se, že toto mě dojímá ještě dnes, ale jinak jsem žádný cit k holčičce necítila, byla jsem ráda že je v pořádku a i jsem byla ráda, že už není ve mě. Pak ještě po pár hodinách přišel jen novopečený tatínek a takovou obrovskou kytku, co mi přinesl, jsem v životě nedostala, přišel sám k večeru a děkoval, že jsem z nich udělala rodiče a že kdykoliv budu cokoli potřebovat, jsou tu pro mě, jako já jsem byla pro ně teď. Další hodně emotivní zážitek a vlastně i důkaz toho, že to všechno za to stálo. Dokonce i to postavení se proti své rodině.“

Jak jste prožívala první pohyby dítěte?

„Pocítila jsem je už v sedmnáctém týdnu... bylo to jako ujištění, že se to opravdu děje, ale že bych cítila nějakou mateřskou pud nebo lásku, tak to určitě ne. Rodiče si rádi sahalí na břicho, aby malou cítili, ale já jsem tento kontakt nevyhledávala. Dokonce se občas stalo, že mi volala maminka, jestli se můžeme vidět, protože ji přepadla neskutečná touha cítit miminko.“

Říkáte, že jste chodila během těhotenství do práce. Jak dlouho?

„Pracuju v kanceláři, takže bych to neoznačila za nějakou dřinu, kterou bych ohrožovala těhotenství a zároveň, kdybych šla od začátku na rizikové těhotenství, tak by mě doma asi opravdu zabili (smích). Jak už jsem říkala, v práci mi hodně pomáhali a od rodičů jsem měla denně donášku teplých vitamínů k obědu, plus teda občas návštěvu sloužící k cítění pohybů. Pracovala jsem do dvacátého sedmého týdne, pak jsem usoudila, že už to fyzicky nezvládám, chtěla bych víc odpočívat a šla na neschopenku. Po tu dobu,

co jsem neměla měsíční příjem takový, jako když jsem v práci, biologický rodiče dopláceli ten rozdíl a vlastně jsem na účtě našla pokaždý i něco navíc.“

Jak na surrogátní mateřství reagovali zaměstnanci gynekologické ambulance a porodnice?

„Na veškeré kontroly a ultrazvuky jsme chodili do IVF centra k jednomu samému doktorovi, takže jsem byla ušetřená vysvětlování u svého gynekologa a popravdě za to jsem byla ráda, protože jsem to úplně viděla, jak by se asi tvářil, a taky nezklamal, když jsem se k němu po porodu objednávala na kontrolu po šestinedělí. Nevycházel z údivu, že jsem byla těhotná, ba dokonce jsem porodila zdravé dítě a on o tom nic nevěděl. Chvílema to vypadalo jako uražená mužská ješitnost. Ale nakonec se choval profesionálně a i se zeptal, jestli to byla holčička nebo kluk a jaký byl porod, a když zjistil, že jsem měla císařský řez, zkontroloval mi i jizvu. Sestry se na mě koukaly nechápavě už od chvíle, co jsem vstoupila do čekárny, ale nezajímal mě jejich pohled. Samy mají kolem čtyřcítky obě dvě a dítě nemá ani jedna, takže ten, kdo by se měl nad sebou zamyslet, nejsem já, ale oni. A v porodnici jsme nebyli jejich první takový případ, takže jejich přístup a chování bylo naprosto profesionální. Bylo naprostou samozřejmostí, že biologický rodiče budou u všeho, co se týká jejich dítěte, i když tatínek byl po dobu vaginálního vyšetření za dveřmi. Ale nikomu nepřišlo divný, že tam jsou, a dokonce i sami zdravotníci říkali, ať se nestydí jít blíž, pochopitelně s tím, aby mi to nevadilo, ale já byla ráda, že tam se mnou byli, protože ten zážitek byl hlavně jejich.“

Komentovali nějak negativně biologický rodiče, že byl porod předčasný?

„Samozřejmě toho jsem se bála, že mi to budou vyčítat, protože neměli úplně zdravýho novorozence, kterýho by si za tři dny odnesli domů, ale kupodivu žádný negativní reakce jsem se od nich nedočkala. Říkali, že jsou rádi, že je holčička zdravá a občas to i odlehčovali komentáři, že už se stejně nemohli dočkat, až ji budou mít u sebe. Takže asi proto, že holčička byla v pořádku, dýchala sama a ani nikde jinde nebyl problém, byli rodiče v pohodě, ale jinak si myslím, že by určitě nějaká sebemenší výčitka přišla. Ale třeba jim teď křivdim.“

Co jste musela po porodu zařídit, aby bylo dítě legitimně biologických rodičů?

„Do rodného listu se napsalo jméno biologického otce a po šestinedělí jsem šla na soud, kde jsem se vzdala všech práv a povinností k dítěti, a ještě asi deset měsíců po porodu jsem dostala předvolání k poslednímu soudu, kde už se to celý jakoby ukončilo. Tam jsem vlastně potvrdila, že dítěte se vzdávám dobrovolně, a bylo hotovo. Pak se akorát

vydal nový rodný list, kde už figurovaly jména jen biologických rodičů. Ten den jsem poprvé a naposledy viděla holčičku a musím uznat, že se mi povedla (smích)...“

Jak vás obohatila zkušenost se surogátním mateřstvím?

„Uvědomila jsem si, že mít děti není úplně samozřejmostí a ještě víc miluju své děti, jestli to teda jde (úsměv)... Určitě už bych do toho znova nešla, ale mám ze sebe dobrý pocit, že jsem to dokázala a udělala jsem z těch úžasných lidí rodiče... to je nepopsatelný pocit, musela byste to zažít (smích)... Byla to obrovská zkušenost a hlavně zkouška mých nervů. Nikdy bych nečekala, že se takto ke mně zachová moje vlastní rodina, ale nemám jim to za zlý, teď už ne. Už to bylo a víc se k tomu vracet nebudeme.“

Změnila tato zkušenost vztahy ve vaší rodině?

„Naštěstí ne, ale jde o úhel pohledu. Je to prostě zamlčený téma. Ještě pár měsíců po porodu probíhala nálada ve stejném duchu jako v těhotenství. Řekla bych, že se to zlomilo v den, kdy jsme slavili narozeniny mého muže, a jak to tak bývá, pil se i alkohol a od toho dne, respektive od toho dalšího, už nebyla atmosféra hustá jako dřív, kolikrát mi manžel dal pusku nebo mě plácnul po zadku (smích)... to prostě předtím bylo tabu. Právě pro manželka to bylo nejtěžší, bych řekla. Moje máma mi řekla do slova a do písmene, že jsem pitomá, když si takhle chci šlapat po štěstí a ohrožovat svojí rodinu a zdraví, kvůli cizímu parchantovi. Vlastně popravdě chováme se k sobě jako dřív před ostatními, ale mezi mnou a mámou už to nikdy jako dřív nebude, protože vyslovila tohle a to přece mámy neříkají. Naopak můj táta, který kvůli mámě, a o tom jsem přesvědčená, že to bylo jen kvůli ní, měl stejné chování během těhotenství, tak se občas zeptal, jestli něco nepotřebuju, a i když neoficiálně, ale byl tu pro mě. Manželovo rodiče, no to je kapitola sama o sobě. Prostě jsem si dovolila pošpinit jejich syna takovým činem. S tchýní jsem nevycházela ani předtím... no tak teď už spolu nevycházíme vůbec, takže to vlastně přineslo své ovoce (smích). Tchýně k nám jezdí vždy, když bezpečně ví, že nebudu doma, za vnučkama a manželem a pokaždý mi po manželovi nechává vzkaz, jak mam doma něco špatně... že mě to překvapuje (smích)... Tchán zemřel půl roku po tom porodu a bylo mi zakázáno jít na pohřeb, abych nezneuctila jeho památku. Jinak co se týče mých známých a příbuzných, tak se přes to všichni přenesli a dokážou se mnou mluvit a jednat jako dřív.“

Jste v kontaktu s biologickými rodiči?

„Nevídáme se moč často, spíš jednou až dvakrát do roka, ale vím o každém důležitém kroku holčičky díky internetu. O tom, že si píšeme, samozřejmě neví má rodina, nechci si dělat zbytečný zle, ale já jsem za to ráda, protože vidím, jak malá roste, jak je šikovná a že mam právo být na sebe hrdá, protože beze mě by tu ona dneska nebyla. První

pasení koníčků, kroky a zoubky mám zaznamenaný v emailové schránce. To je vlastně takový pohádkový end... (smích)“

6.1.1 Analýza rozhovoru s náhradní matkou

V tomto rozhovoru figurovala paní, která žije s manželem a svými dvěma dětmi. Prvním impulzem, který ženu přivedl k nápadu stát se náhradní matkou, se stal v den, kdy zjistila, že její kamarádka po druhém IVF cyklu neotěhotněla a zmínila se o možnosti náhradního mateřství. Žena si na tento popud začala zjišťovat informace o náhradním mateřství.

Stát se náhradní matkou se rozhodla kvůli touze pomoci neplodnému páru a penězům. Při výběru neplodného páru měla paní jen pár kritérií, podle kterých se řídila. Chtěla, aby pár budoucích rodičů byl finančně zajištěný, oba byli nekuřáci a byli jí sympatičtí. Dále vybírala podle citu a podle toho, jakou formou byl inzerát psán. Při čekání na odpověď inzerujících, kterým napsala, je patrné, že žena nebyla zcela rozhodnuta stát se náhradní matkou, a proto doufala v odmítnutí. Pár ale na její podmínky přistoupil a při osobním setkání se rozhodnutí stalo konečným.

Prvním krokem ženy při vstupu do tohoto procesu bylo setkání s právníkem a sepsání smlouvy mezi náhradní matkou a objednavatelským párem. Smlouva obsahovala jednotlivé body náhradního mateřství, indikace k němu a dohodu mezi náhradní matkou a neplodným párem.

Paní nazývala vyvíjející se miminko v děloze jako něco, co v ní roste, nicméně snažila se, aby dobře prospívalo. Po tom, co se rodina náhradní matky dozvěděla, že vstoupila do náhradního mateřství, ji nikdo nepodpořil, naopak ji od tohoto záměru zrazovali. Doufali, že změní svůj názor, ale potom co otěhotněla, se s ní o daném problému přestali bavit. Největším zklamáním byl pro ni určitě její manžel, který s ní několik týdnů vůbec nemluvil, a málem se kvůli tomu rozvedli. Jediný, kdo při ní celé těhotenství stál, byla její nejlepší kamarádka a kolegyně v práci.

Během celého těhotenství si žena přála, aby vše probíhalo v nejlepším pořádku, ale ke konci těhotenství se cítila vyčerpaná a to především kvůli situaci doma. Na jednu stranu chtěla pomoci páru, ale také chtěla mít doma atmosféru jako před tím, než do tohoto procesu vstoupila. Radost ji dělaly akorát dcery, které tomu sice moc nerozuměly, ale už cítila ten pocit, že není úplně sama. Zároveň sama říká, že chápe rozhodnutí své rodiny. Říká, že pokud ona sama by nebyla náhradní matkou, koukala by se na situaci, kdyby se pro náhradní mateřství rozhodla její dcera, úplně stejně. Zajímavý je ten kontrast mezi tím, kdy popisuje ultrazvuky, setkání s biologickými rodiči a na druhé straně situaci doma. Často popisuje, že manžel i rodiče říkali takové věci a chovali se tak, aby ji to mrzelo.

V posledním trimestru náhradní matka popisuje, že je ze situace doma ve stresu, bojí se, aby to neškodilo miminku, a upozorňuje na to, že zdraví nenarozené holčičky je to nejdůležitější. Finanční odměnu už vnímá jako nedůležitou součást náhradního mateřství. Podle jejích slov chtěla finančním bonusem hlavně přilepšit rodinnému rozpočtu a vzít své děti na dovolenou k moři.

Těhotenství bylo ukončené v 34. týdnu těhotenství kvůli náhlým potížím, i když všechna vyšetření a ultrazvuky do té doby byly v pořádku. Paní si dává za vinu, že to zavinila ona, protože se nedokázala dostatečně psychicky obrnit vůči narážkám své rodiny. Do porodnice ji vezl a dokonce ji při cestě uklidňoval její manžel, který po celou dobu rozhovoru hrál roli spíše muže, který s tím nechce mít vůbec nic společného.

Pro možnost osvojení holčičky biologickými rodiči se otec dítěte zapsal do rodného listu a náhradní matka se u soudu vzdala všech práv a povinností vůči dítěti. V desátém týdnu po porodu byl další soud, kdy matka stvrzovala, že se dítěte dobrovolně vzdává a pak už se jen vydal nový rodný list s jmény biologických rodičů a skončil proces náhradního mateřství.

Celý proces hodnotí paní jako zkušenost, kterou už nechce opakovat, ale svého rozhodnutí nelituje. V jejich rodině se o tématu náhradního mateřství vůbec nemluví, ale žena jim již odpustila chování, které k ní měli během náhradního mateřství. S manželem ještě nějakou dobu trvalo, než se z toho jejich vztah vzpamatoval a podobně jako u rodičů se o tomto tématu nemluví. Tchýně svou snachu zavrhla a dokonce ji zakázala zúčastnit se pohřbu otce jejího manžela.

Náhradní matka zůstala v kontaktu s biologickými rodiči a schází se. Je pyšná za každý pokrok, co holčička udělá. Samozřejmě o společném kontaktu neví nikdo z rodiny náhradní matky, neboť má strach, že by se situace mohla opakovat nebo být ještě horší.

6.2 Žena, které odnosiла dítě náhradní matka

Jak jste se dozvěděla o surogátním mateřství?

„O náhradním mateřství jsme se poprvé dozvěděli ve chvíli, kdy jsem se rozhodla, že proto, abych mohla mít dítě, udělám cokoliv. Bylo nám od lékařů řečeno, že je to jediná možnost jak mít dítě se svými geny a to jsme samozřejmě já i můj manžel chtěli.“

Co předcházelo vašemu rozhodnutí pro využití možnosti náhradní matky?

„Byla to jediná možnost, jak mít své vlastní dítě, takže po tom, co jsem se dozvěděla, že existuje tato možnost, už jsem ani nehledala jinou a nepřipouštěla si, že by tato nemohla vyjít. A když jsem o této možnosti řekla svým rodičům a moje maminka mi nabídla, že mi dítě odnese, už nebylo o čem přemýšlet.“

Co je následkem vaší neplodnosti?

„Vrozený syndrom... narodila jsem se bez dělohy.“

Jaké pocity vás zaplavily, když jste zjistila, že nemáte dělohu?

„Bylo to v pubertě, když mi bylo 14 let. Všechny mé spolužačky už dostaly svou první menstruaci, jen já ne a mé mamince přišlo, že to není úplně v pořádku, takže mě vzala ke svému gynekologovi a ten zjistil, že nemám dělohu. Bylo nám tehdy řečeno, že jsem se narodila se syndromem, který je velmi vzácný. Což vlastně znamená, že nemám dělohu a vejcovody. Bylo to pro mne hrozné, probrečela jsem kvůli tomu několik nocí a nechápala jsem, proč se to stalo zrovna mně. Byly pro mne hodně těžké první měsíce a vlastně i roky. Ve škole, když si spolužačky povídaly o tom, kdy to která dostala a další věci k tomuto tématu, tak já jsem se schovávala na záchodem a brečela jsem. Občas jsem na ně měla i vztek, protože se často vyjadřovaly o menstruaci jako o něčem, co jim vadí a já jim tak záviděla, že ji mají. Ony si neuvědomovaly, jaký mají štěstí, že můžou mít děti. Na základní škole mi všechny záviděly, že nemám menstruaci, a já zas záviděla jim, že ji mají. Později na střední škole už se nacházely duše, které mi rozuměly... dodnes jsou mé nejlepší přítelkyně (úsměv). Na střední škole jsem sice našla porozumění u ostatních, protože jsme byly už rozumné mladé dámy, že... ale začal být jiný problém a to s opačným pohlavím. U opačného pohlaví jsem byla něco jako vysněná dívka... ale na jednu noc (úšklebek)... Taková věc, že nemáte dělohu a nemůžete mít děti, se rozkřikne strašně rychle a samozřejmě i v mém případě to tak fungovalo. Toto bylo pro mne druhé těžké období, protože chlapci o mě buď jevíli zájem kvůli tomu, že u mě se jim nemohla stát taková věc jako je těhotenství, anebo mě přehlíželi... vybírali si ty zdravé, protože

moc dobře věděli, že chtějí mít svého potomka a já bych jim ho nedala. Možná bylo toto období ještě těžší, než když jsem zjistila, že nemám dělohu, protože už to bylo aktuální a tento můj problém mě začal omezovat. Ale naštěstí i já si našla svého prince, který mě bral takovou, jaká jsem, a i když jsem se bála, tak jsme spolu už šest let (úsměv)...“

Kdy jste poprvé začali řešit téma dítě?

„Úplně poprvé to bylo na začátku našeho vztahu, protože jsem mu pochopitelně o svém syndromu řekla. Ale byli jsme mladí a oba jsme měli v plánu studovat vysokou školu, tak byly tyto plány ještě daleko a on říkal odjakživa, že to spolu zvládneme (úsměv). A po pár letech společného soužití jsme si řekli, že bychom chtěli být tři. Nejdříve jsem zašla ke svému gynekologovi, který mi řekl o možnosti náhradního mateřství. Protože mám oba vaječníky, bylo možné mi odebrat vajíčko a spojit ho s přítelovou spermií. Nikdy předtím jsem o náhradním mateřství neslyšela, tak jsem se snažila na internetu najít co nejvíce informací. Bohužel na internetu se opakuje pár informací stále dokola a pořádně se o tomto tématu dozvídáte, až když se pro něj rozhodnete. Náhradním mateřstvím jsem byla nadšená už od chvíle, co jsem se o něm dozvěděla. Přítel pochopitelně souhlasil. Také o této metodě nic nevěděl a otázku, kde budeme hledat náhradní maminku, jsme zatím neřešili. Bylo pro nás v tu chvíli směřodonné, že půjdeme do náhradního mateřství a budeme mít své dítě.“

Byly vám navrženy i jiné metody?

„Jediné možnosti byli buď adopce, nebo náhradní mateřství.“

Měla jste představu o tom, jaká by měla být vaše náhradní maminka?

„Ano (úsměv)... měla jsem jasnou představu o tom, jak by měla vypadat žena, která bude nosit mé dítě v děloze. Chtěla jsem, aby nekouřila, neužívala žádné návykové látky, zdravě se stravovala, měla alespoň jedno své dítě a starala se o těhotenství tak, jako by šlo o její vlastní dítě. Ale na druhé straně mi něco říkalo, že by se pak mohlo stát, že by se žena do toho dítěte zamilovala a bohužel podle našich zákonů je matkou dítěte ta, která ho porodí. Nikdo nebere v potaz, že miminko nenesení její genetickou informaci.“

Prvních pár dní jsme hledali maminky po internetu, ale z různých důvodů to nikdy nevyšlo. Nechtěla jsem polevit ze svých požadavků, a tak bylo i méně těch, které by se pro nás hodily. Jestliže náhradní maminka prošla naším hrubým sítem, tak se bohužel něco pokazilo při osobním setkání. Jednou měla maminka na mě dosti přehnané finanční nároky a druhá žena mi byla prostě nesympatická. Byla jsem v tomto ohledu hodně vybíravá.“

Jaké finanční ohodnocení si nejčastěji žádají náhradní maminky?

„Ceny náhradních maminek jsou hodně různorodé. Nešetkali jsme se s nabídkou, která by šla pod dvě stě tisíc, takže asi na nich to začíná. Jsou ženy, které se nestydí říct si o devět set tisíc a některé i okolo jednoho milionu korun. Je to takový dobrý byznys, protože jim je jasné, že proto, aby mohla mít žena miminko, udělá cokoli, co je v jejích silách. Myslím si, že všechny náhradní maminky to dělají pro peníze. Často je v inzerátu napsané, že chce pomoci druhým za jejich štěstíčkem, a pak na konci, když vidíte, že by si paní přála za odměnu sedm set tisíc korun, tak je vám jasné, že úplně o tu pomoc nejde. To je největší problém náhradního mateřství u nás. Tím, že s ním nikdo v zákonech nepočítá, neurčuje jasnou hranici náhradním maminkám. Ale jak víte, jsme Češi a co je drahé je dobré, takže náhradní maminka s cenou nového Mercedesu nachází uplatnění mezi prvními z inzerujících.“

Registr náhradní maminek u nás neexistuje, kde se tedy dají najít náhradní maminky?

„Bohužel, neexistuje, ale možná by to s ním bylo lepší. My jsme hledali náhradní maminku po internetu. Jakmile napíšete do vyhledávače, hledám náhradní maminku, vyjede vám spousta diskuzí nebo rovnou inzerce. Překvapivě je těchto stránek poměrně dost. Hodně jsme naráželi i na poptávky přímo biologických rodičů, kteří touto cestou hledali náhradní maminku. To jsme ale my nedělali, protože mi to přišlo nehezké. Jde tady o miminko a ne o nějakou použitou hračku.“

Jak už jste zmínila, vaší náhradní maminkou se stala přímo vaše maminka, jak k tomu rozhodnutí došlo?

„Myslím si, že než se maminka rozhodla, tak hodně přemýšlela, ale já jí za to budu nadosmrti vděčná. Mnohem dříve, než se mi nabídla má maminka, se nabídla má sestra. Ale tu jsem vyloučila, protože ještě neměla své vlastní dítě. Moje maminka se rozhodla děle. Měli už jsme za sebou dvě osobní setkání s náhradními maminkami a jak jsem říkala, tak to bylo neúspěšné. Ale ani tak jsme to nevzdávali, bývali bychom hledali dále. Byli jsme s přítelem u mých rodičů na obědě, na který nás pozvali, a moje maminka se zeptala, jak jsme na tom s náhradní maminkou. Když jsem odpověděla, že stále hledáme vhodnou adeptku, tak se mě zeptala: ‚A já bych byla vhodná adeptka?‘ Zaskočila mě, chvíli jsem nevěděla, co mám říct. Koukla jsem na tátu a bylo mi jasné, že ten už o tom ví. Byl to perfektní nápad, ale nejdříve jsem ho chtěla zkontrolovat se svým manželem. Ten mě předběhl v odpovědi, že mám skvělou maminku. A tak bylo rozhodnuto. Teprve postupem času jsem si začala uvědomovat všechny výhody s tím spojené.“

Byly důležité nějaké podklady nebo dokumenty pro tuto formu mateřství?

„Na klinice po nás chtěli papíry od právníků, kteří se tímto zabývají.“

Mohu se zeptat, co tyto papíry obsahovali?

„Základem byly informace o obou stranách. My s manželem jako objednavatelský pár neboli biologičtí rodiče a moje maminka jako náhradní matka. Ve smlouvě bylo shrnuto, jak všechno proběhne. Součástí smlouvy by měla být i odměna, kterou biologičtí rodiče náhradní mamince zaplatí, ale má maminka nechtěla o finanční náhradě ani slyšet, takže i toto tam bylo zaznamenáno. Závěrem bylo psáno, že po porodu se biologický otec napíše do rodného listu dítěte a náhradní maminka se ho vzdá a dá jej do výhradní péče otce. To celé bylo ještě složitější, protože pak probíhaly soudy.“

Jaké úřady jste musela navštívit?

„Právníky, sociální úřad, soud, sociální pracovníci v porodnici... Týkalo se to formálností. Všechno jsme zařizovali my s přítelem. Maminka nic zařizovat nemusela. Jen podpisy u právníka.“

Bylo pro vás těžké najít vhodnou IVF kliniku?

„Jsme z východní části České republiky, takže naštěstí u nás je spousta klinik, co se tímto zabývají. Nebylo těžké si vybrat. Rozhodující u nás byla vzdálenost, protože jsme věděli, že tam budeme častěji, a potom jsme koukali na spokojenost ostatních. Máme to štěstí, že na východu ty kliniky máme, myslím si, že v západních Čechách lidé nemají možnost náhradního mateřství, protože je ty kliniky nenabízejí.“

Jak to probíhalo na IVF klinice?

„Nejdříve jsme se v naší nejmenované klinice objednali s doporučením od mého gynekologa a byli jsme pozváni na konzultaci. Tam nám řekli, co náhradní mateřství obnáší, jaké má rizika a seznámili nás s celým průběhem. Ve zkratce průběh obnášel vyšetření naší náhradní maminky, stimulaci vajíček, posléze odběr vajíček a ten den i předání manželovo spermií. Pak vyšetří vajíčka i spermie, vyberou ty nejlepší a provedou oplození, jak se říká ve zkumavce. Nakonec už se oplodněná vajíčka dají mamce do dělohy a bude se čekat, jestli se mimčo uchytlí nebo ne. No a pak na další návštěvě jsme měli genetickou konzultaci. Po ní mě začali připravovat k náhradnímu mateřství stimulací vajíček. O pár dní později se začala i maminka připravovat k těhotenství. Bylo mi odebráno několik vajíček a oplodněny ve zkumavce spermiemi mého manžela. Výsledkem bylo několik embryí, ale mamce se vkládalo pouze jedno, protože už při první konzultaci nám pan doktor říkal, že z toho důvodu, aby byla maminka v co nejmenším riziku, dávají jen jedno embryo. Náš první transfer se nezdařil. Byli jsme z toho zklamaní, a tak jsme se společně s maminkou dohodli, že v druhém pokusu zkusíme vložit dvě embrya. U druhého

transferu jsme proto podepisovali souhlas, že chceme vložit dvě embrya... a po pár týdnech jsme poprvé uslyšeli přes ultrazvuk srdíčko našeho miminka. Takže druhý transfer se zdařil a ze dvou embryí se jedno chytilo.“

Jaké pocity jste zažívala při prvním ultrazvuku?

„Všechny možné (smích)... měla jsem strach, a zároveň jsem byla šťastná. Jelikož jsme při druhém transferu vkládali dvě embrya, tak jsme na prvním ultrazvuku měli strach, zda bude jedno, nebo dvě miminka. Nakonec bylo jen jedno, což bylo zároveň zklamání i úleva. Neumím popsat pocity, které jsem cítila, když jsem ultrazvuk pozorovala. Bylo jich opravdu moc, až jsem se celá chvěla. Úplně první ultrazvuk byl na začátku těhotenství, takže krom gestačního vaku pan gynekolog nic neviděl a já jsem neviděla vůbec nic... (smích) Až na ultrazvuku, kde už jsme slyšeli tlukot srdíčka, jsem začala rozeznávat obraz miminka a už to bylo jen a jen lepší.“

Popište, jak probíhalo celé těhotenství.

„Jelikož za mě byla těhotná moje maminka, tak jsem s ní trávila veškerý svůj volný čas a snažila se jí co nejvíce pomáhat. Navštěvovala jsem s ní všechna vyšetření a všechny ultrazvuky. Úplně první kontrolu u mamky gynekologa jsem měla drobet strach, aby bylo všechno v pořádku. Ulevilo se mi, když jsem slyšela srdíčko. Ten den byl takový zlomový, vypisovali jsme těhotenskou průkazku a teprve ten den jsem si naplno uvědomila, že je to pravda, že v maminky bříšku roste moje dítě. První větší ultrazvuk byl ve dvanáctém týdnu, kde jsme viděli už úplně celý miminko. Na něm byl i manžel a pan doktor mu ukázal a vysvětlil každou dutinu a kost (smích)... Bylo to hodně emotivní, protože to bylo pro manžela poprvé, co viděl naše miminko.“

Okolo dvacátého týdne nám pán doktor prozradil, jaké pohlaví se v bříšku schovává. Chodili jsme na kontroly každý měsíc a někdy po dvacátém čtvrtém týdnu jsme byli na vyšetření cukrovky, které bylo negativní. A ještě ve třicátém týdnu byl velký ultrazvuk, na kterém jsme byli zase všichni tři a zase jsme si to užili. Jinak celé těhotenství probíhalo v naprostém pořádku, myslím. Miminko krásně rostlo a mamka taky neměla žádný komplikace.

Během celého těhotenství jsme mamce kupovali těhotenské vitamíny a těhotenské oblečení, aby neměla kvůli těhotenství žádné výdaje. Snažila jsem se mamce pomáhat v domácnosti s úklidem, vařením a na poslední týdny těhotenství jsem se k rodičům na pár dní přestěhovala, abych mohla být mamce nablízku a měla jistotu, že mamku nenapadne vzít si koště a jít vytírat. Trávila jsem s mamkou tolik času, že jsem si mohla naplno užívat těhotenství.“

Nechali jste si říct pohlaví plodu?

„Ano, chtěli jsme vědět pohlaví našeho miminka. Jakmile pan doktor poznal, jaké je to pohlaví, řekl nám to. Čekali jsme chlapečka. Samozřejmě měl manžel obrovskou radost, že bude mít syna. Ale i kdyby to byla holčička, milovali bychom ji stejně jako našeho mamánka.“

Jak na váš případ reagoval personál v gynekologické ambulanci?

„Při první návštěvě možná byli trochu překvapení. Případ náhradního mateřství byl u nich úplně první. Ze začátku asi úplně nevěděli, jak s námi mají mluvit a komu vlastně říkat maminko, ale po pár návštěvách se to všechno nějak srovnalo a už to asi i jim přišlo normální, že když si pozvou paní mamku na kontrolu, tak s ní přijde i dcera jakožto maminka dítěte a někdy i té dcery manžel jakožto otec dítěte (smích).“

Jak jste prožívala první pohyby svého dítěte?

„Byla jsem nadšená, když mi mamka řekla, že začala cítit pohyby, ale já sama je cítila jednou, možná dvakrát za celé těhotenství. Cítila jsem se špatně, když kdykoliv kopal a já dala ruku na břicho, tak přestal. Moc mě to mrzelo. Občas jsem si říkala, jestli je to opravdu náhoda, nebo ví, kdo na břicho sahá. Ostatní z rodiny pohyby cítili. Manžel snad pokaždé, když si sáhnul na břicho.“

Jak na skutečnost, že vaše maminka čeká vaše dítě, reagovalo okolí?

„Skvěle... všichni z toho byli nadšení. Maminky kamarádky to všechny obrečely, když jim to říkala. Nejdříve tomu nevěřily, a pak ji v tom podporovaly. Dodnes, a to je malému už dvacet šest měsíců, říkají, jak je mamka skvělá. Moje kamarádky mi gratulovaly k tomu, jak mám skvělou mamku, která pro mě tohle všechno dělá a podstupuje.“

Dokonce i lidé v našem okolí maminu obdivovali. Sousedky se předháněly, kdo mamině přinese zelenější papriku, aby měla dostatek vitamínů (smích). Nenašel se snad nikdo, kdo by něco namítal.“

Jak na váš případ reagovali zaměstnanci gynekologické ambulance a porodnice?

„Jelikož jsme v porodnici byli jejich první případ náhradního mateřství, které k tomu ještě bylo v rodině, tak všichni reagovali pozitivně. V porodnici na nás byli velmi hodní a milí jak na oddělení, kde mamka byla den před císařským řezem, tak na sále a šestinedělí. Věděla o nás snad celá nemocnice, jak si o tom všichni povídali. Dokonce nás přišla pozdravit nějaká sestra z úplně jiného oddělení. Jakmile se o nás doslechla, tak z toho byla tak nadšená, že musela přijít a říct mé mamce, jak je skvělá, a popřát hodně štěstí a zdraví.“

Na oddělení jsem s maminkou byla přes noc. Byla jsem hodně nervózní, plná obav o zdraví mamky i miminka, ale také jsem se hodně těšila, až malého uvidím. Celou noc jsem na rozdíl od mamky nespala a k ránu jsem se už ani nepokoušela usnout. Byla jsem opravdu hodně nervózní.“

Byla jste s maminkou u porodu?

„Ano, mamka rodila císařským řezem. Byla jsem u toho já i manžel. Na oddělení mamku připravili k operaci a spolu s ní mě i manžela odvedli na operační sál. Než mamku připravili na sále k operaci, tak mě a manžela převlékli a řekli nám, kde máme stát. Maminka nebyla v celkové narkóze, ale pouze jí umrtvili spodek, takže si s námi povídala. Bylo zajímavé, že nebyla vůbec nervózní nebo tak alespoň nevypadala. Dodávala mi odvalu, jako by se jí ten porod vůbec netýkal. Z nás tří jsem celou operaci nesla nejhůře asi já. Bylo mi zároveň špatně a blaženě a prožívala jsem každou minutu.“

Jak jste prožívala porod svého dítěte?

„Už jsme se těšili, až ho budeme mít u sebe. Až si poprvé pochovám a ucítím ho. Byli jsme zvědaví, jak bude vypadat a komu bude více podobný. Cítila jsem plno emocí a asi až u porodu mi došlo, že vlastně budu máma a že budu mít dítě. Při porodu jsem měla strašný strach o mamku i o malého, aby vše dobře dopadlo. Když malého vytáhli, tak ho odnesli do vedlejší místnosti. Tam za ním šel manžel, aby všechno zdokumentoval. Já jsem seděla u mamky a napjatě poslouchala, jestli pláče. Vedle v místnosti malého mezitím sušili, vážili a měřili. Pak mi mamka řekla, ať se jdu na něj podívat a nenapínám se. Šla jsem okamžitě. Bylo to nejkrásnější miminko, co jsem kdy viděla, a neubránila jsem se slzám dojetí. Manžel měl vlhké oči, už když jsem vstupovala do místnosti. Malého mi zabalili a já ho šla ukázat mamce, které mezitím zašívají břicho.“

Byla jste po porodu s miminkem vy vaše maminka nebo obě?

„S chlapečkem jsem na šestinedělí byla já. Měli jsme nadstandardní pokoj a dětské sestřičky mě učily starat se o malého jako každou jinou maminku. Jediný rozdíl jsme měli v tom, že já jsem nekojila, ale naučit se krmit z lahvičky jsem se taky musela. Moje mamka byla pět dní na oddělení gynekologie. První den jsme s malým šli navštívit my ji a pak už za námi chodila ona v rámci rehabilitace.“

Co jste museli po porodu zařídit, aby bylo miminko legitimně vaše?

„První věc byla, že se manžel musel zapsat jako otec do rodného listu, ve kterém byla jako matka zapsaná moje mamka. Po šestinedělí jsme museli jít na soud, kde se mamka vzdala práv a povinností k dítěti a my museli dát souhlas k osvojení a mamka s tím musela souhlasit. Po nějaké době byl i soud, kde nám ho dali do péče, ale před

osvojením jsme ho museli mít 10 měsíců. Až potom proběhl poslední soud, kde jsem si ho úplně osvojila a byla jsem zapsána do jeho rodného listu jako jeho matka.“

Jak tato zkušenost ovlivnila vztah mezi vámi a maminkou?

„Myslím, že naše vztahy nijak neovlivnila. Máme se rádi stejně jako předtím, ale samozřejmě jí budu navždy vděčná za to, co pro nás udělala.“

Ovlivňuje skutečnost, že vaše maminka chlapečka odnosila a porodila nějak vztah mezi nimi?

„Myslím si, že neovlivňuje. Má ho ráda jako každá babička své vnouče. Občas si malého vezme na procházku s kočárkem nebo ho pohlídá, ale to si myslím, že dělá každá babička. Takže si nemyslím, že by měli jiný vztah než ostatní prarodiče s vnoučaty.“

Plánujete po této zkušenosti znovu zkusit náhradní mateřství?

„Neplánujeme. Jestli budeme mít v budoucnu ještě jedno dítě, tak už nebude cestou náhradního mateřství. Už máme svého potomka a můžeme děkovat Pánu Bohu, že všechno takhle dobře dopadlo. Moje mamka byla jako naše náhradní maminka naprosto úžasná, takže je nesmysl, aby ji mohla jakákoliv jiná žena nahradit. Chci tím říct, že po této zkušenosti si nedovedu představit, že by moje dítě měla nosit v břiše úplně cizí žena. Určitě bych se na to koukala jinak, kdyby náhradní maminkou nebyla právě moje mamka, ale jelikož to ona byla, tak vím naprosto přesně, že život svého dítěte bych do jiných rukou nedala. A jelikož má mamka už taky svůj věk, tím nechci říct, že by byla stará, ale už má za sebou tři těhotenství a dva císařské řezy a zaslouží si odpočívat jako babička a užívat si vnoučat.“

Ale abych se vrátila k dalšímu dítěti. Kdyby někdy v budoucnu mělo být, tak bysme si zažádali o adopci miminka. Ale to jsou teď jen spekulace a zatím neplánujeme, že by se mělo něco takového stát. Přece jen vlastní dítě je vlastní dítě, a když mám to štěstí ho mít, tak udělám všechno proto, aby byl v životě šťastný.“

6.2.1 Analýza rozhovoru s ženou, které odnosiла dítě náhradní matka

V tomto rozhovoru vystupuje mladá paní, která se narodila bez dělohy, a proto by bez pomoci asistované reprodukce nemohla mít své dítě. Žena zjistila, že nemá dělohu ve 14- ti letech při gynekologické prohlídce, na kterou šla proto, že její matce připadalo divné, že ještě nemenstruuje.

O surogátním mateřství se dozvěděla od lékaře, když se informovala o možnostech, jak by se ona mohla stát matkou. Bylo jednoznačným vítězem ze všech možností, protože to byla jediná šance, jak mít vlastní dítě. Zásadní zlom nastal ve chvíli, kdy se matka dotazované rozhodla, bude dceřinou náhradní matkou. Do té doby s manželem marně sháněli vhodnou adeptku na náhradní matku.

Před zahájením náhradního mateřství proběhlo za pomoci právníka podepsání příslušné smlouvy, zúčastněné strany také navštívily soud a sociální úřad. Samotný transfer embryí probíhal stejně jako při klasickém IVF cyklu. Jediným rozdílem byly zárodečné buňky, které patřily neplodného páru. Náhradní matka otěhotněla až napodruhé, poprvé nebyl transfer embrya úspěšný.

Při prvním ultrazvuku měla žena zároveň strach i radost. Především proto, že se nevědělo, zda se uchýtila obě nebo jen jedno ze zavedených embryí. Celé těhotenství probíhalo bez komplikací. Návštěvy těhotenské poradny probíhaly každé čtyři týdny a ve dvacátém týdnu se už vědělo pohlaví dítěte. Trojice čekala chlapečka. Biologická matka popisuje, že těhotenství prožívala, jako by ona sama byla těhotná. Se svou matkou trávila každý volný čas a ke konci těhotenství se k rodičům dokonce nastěhovala. Především proto, aby matce pomohla s domácností a měla jistotu, že se nebude po fyzické stránce namáhat. Pohyby dítěte byly to jediné, co žena neprožívala tak pozitivně jako zbytek těhotenství, protože sama pohyby plodu téměř nezastihla.

Personál v gynekologické ambulanci i porodnici neměl žádný problém s tím, že se jedná o náhradní mateřství. Jen ze začátku si v gynekologické ambulanci museli zvyknout na nastalou situaci. V obou případech, u náhradní matky i biologické matky, byl případ surogátního mateřství první. V porodnici všichni obdivovali náhradní matku za to, co pro svou dceru dělá, a dokonce chodili gratulovat zaměstnanci i z jiných oddělení.

Porod proběhnul plánovaným císařským řezem ve spinální anestezii. Respondentka popisuje, že byla nervóznější než její matka a už den před operací nespala. Na oddělení, kde byla hospitalizována náhradní matka den před císařským řezem, byla přítomna i její dcera, biologická matka. Doprovázela ji během celé hospitalizace, byl i u samotného

výkonu. Tam byl přítomen navíc i její manžel, otec dítěte. Celý porod je popisován jako velký emotivní okamžik, kdy se z neplodného páru stali rodiče.

Po porodu byla náhradní matka hospitalizována na gynekologickém oddělení a biologická matka byla s miminkem na oddělení šestinedělí. Vztah mezi náhradní matkou neboli babičkou narozeného miminka a samotným chlapečkem nebyl ovlivněn tím, jak vznikl jeho život. Mají mezi sebou vztah jako všechny ostatní babičky s vnoučaty. Ani vztah mezi matkou a neplodnou dcerou se nezměnil.

Žena říká, že syn je jejich prvním a zároveň posledním dítětem, které přišlo na svět touto cestou. Nedokáže si totiž představit v roli náhradní matky cizí osobu. Zatím žádné další dítě neplánuje, ale do budoucna nezavrhuje adopci.

DISKUZE

V celé své bakalářské práci se zabývám problematikou surogátního mateřství. Mou snahou bylo vyhledat a sjednotit co nejvíce informací o této problematice. Abych se přiblížila k náhradnímu mateřství ještě více, provedla jsem dva rozhovory s ženami, které byly součástí náhradního mateřství. Obě ženy byly vybrány záměrně a zároveň jim byla zaručena absolutní anonymita.

Mým prvním cílem bylo zjistit, jak probíhá surogátní mateřství v České republice. Obě ženy zmiňovaly, že se jim této možnosti naskytlo ve východní části naší země. Zároveň si obě myslí, že v západních Čechách nenabízí centra asistované reprodukce tuto metodu. Shodně vyprávěly o krocích, které je potřeba splnit k tomu, aby se mohlo náhradní mateřství zahájit. Nejdříve bylo nutné sepsat za pomoci právníků smlouvu mezi budoucí náhradní matkou a biologickými rodiči a teprve v dalším kroku se do procesu zapojila klinika asistované reprodukce. I tam se jejich popis v postupu klinik nelišil. Zároveň ale ani jedna z dotazovaných nezmiňuje detailní informace o tom, co přesně se ve smlouvě o náhradním mateřství píše, neboť tyto informace se dozvídají jen páry, které náhradní mateřství podstupují.

Překvapilo mne, že se obě dotazované ženy dozvěděly o náhradním mateřství až v dospělosti. Především žena, pro kterou to byla jediná možnost jak mít vlastního potomka. Je zajímavé, že o této možnosti nevěděla dříve, neboť si jistě hledala informace o tom, jak mít v budoucnosti dítě. Myslím si, že se tak stává kvůli absolutní neinformovanosti veřejnosti a mezi hlavní důvod tohoto nedostatku informací patří skutečnost, že Česká republika nemá v legislativě upravenou problematiku surogátního mateřství. Dalším důvodem může být fakt, že se náhradním mateřstvím u nás zabývá pouze několik klinik a všechny se soustřeďují pouze ve východních částech České republiky. Z toho vyvozuji, že občané bydlící v západní části České republiky jsou ještě méně informováni než lidé žijící ve východní části, protože jejich znalosti o asistované reprodukci jsou velmi zprostředkované a nepřesné. Jak zmínily obě ženy v rozhovoru, ve východní části ČR se o náhradním mateřství zmiňují již v gynekologické ambulanci, kde lékař nabízí tuto alternativu jako jednu z možností asistované reprodukce. Celkově tedy můžu říci, že náhradní mateřství je v ČR možné, ale z důvodu neinformovanosti populace, neupravenosti zákona a malého množství klinik, která se jím zabývají, se tímto způsobem u nás rodí méně dětí oproti jiným státům ze světa.

Ačkoliv existují novely a romány, především určené ženám, s tematikou náhradního mateřství, není informovanost dostačující. Například v knize, *Náhradnice z Ukrajiny*. Spisovatelka zde popisuje příběh Ukrajinky, která v Čechách dělá náhradní matku, kvůli penězům které potřebuje. Nicméně z vyprávění je patrné, že o náhradním mateřství měla informace buď zkreslené, nebo nedostačující.

Podle mého názoru by zlegalizování a podporování náhradního mateřství vedlo ke komerčnímu zneužívání. Existuje tolik aspektů, jak už etických, tak právních a mnoho dalších, které by se musely v zákoně o náhradním mateřství objevit, že mi přijde takřka nemožné, aby bylo u nás v České republice do budoucna povoleno. Neboť už nyní je víceméně jasné, že by se našla nějaká skulina, která by byla sporná. Například nyní je zakázaná finanční kompenzace náhradní matce, nicméně i tak obdrží svou odměnu, jen se nazve jinak. Například kompenzace nákladů způsobené těhotenstvím, nebo náhrada ušlého zisku a nikdo by nezaručil, že by sice hezký úmysl, legálně pomoc neplodným párům, nesklouzl do nepříjemných situací.

Slečna Homolková v roce 2012 vypracovala dotazník týkající se náhradního mateřství. Z 295 respondentů bylo 257 žen, které odpověděly na otázku, zda by byly ochotné stát se náhradní matkou, v 56,32% jednoznačně ‚ne‘. Dále z celého počtu respondentů se při výběru mezi náhradním mateřstvím a adoptí 50,85% rozhodlo pro náhradní mateřství a 49,15% pro adopti.

(Homolková, 2012)

Druhým mým cílem bylo zjistit, jak surogátní mateřství vnímají ženy, které ho prožily. V této oblasti se výpovědi žen rozcházejí, a to z několika důvodů. Jinak jej samozřejmě vnímá žena, která tímto způsobem získá potomka, a žena, která pouze pomáhá neplodnému páru, popřípadě získává finanční odměnu.

Začneme u ženy, která byla náhradní matkou. Celý proces hodnotí paní jako zkušenost, kterou už nechce opakovat, ale nelituje toho, že se pro ni rozhodla. Během celého rozhovoru se u ženy vystřídala spousta emocí. Neumím říci, zda převažovaly pozitivní či spíše ty negativní. Obě dvě emoce se hodně prolínaly a velmi záleželo na tom, o čem žena právě hovoří. S jistotou mohu říci, že smutek a hořkost panovaly ve chvílích, kdy mluvila o manželovi a rodičích. Radost a jiskru v oku měla kdykoli se zmínila o neplodném páru a později i holčičce. Bylo zřejmé, že měla všechny ráda, a že i přes neshody v osobním životě je pyšná na své rozhodnutí a hrdá na to co dokázala. Myslím si, že paní je silnou osobností, protože unést takovou psychickou zátěž musí být těžké pro

jakéhokoli člověka, natož pro těhotnou ženu. Působila na mě mateřským dojmem, který stvrzovala svým vyprávěním. Její rozhovor mě ujistil v mém názoru, že surogátní mateřství by se nemělo úplně zatracovat a určitě by mělo mít své místo v asistované reprodukci.

Druhá žena, která se účastnila rozhovoru, měla jako náhradní matku svou maminku. Na rozdíl od prvního rozhovoru, je tento plný pozitivní energie. V průběhu vyprávění o tom, jaké bylo jejich náhradní mateřství, se kromě pochopitelného strachu o dítě a svou matku nevyskytovaly jiné emoce než ty pozitivní. Nejpříznivější okolností byla skutečnost, že náhradní matkou tohoto páru byla vlastní matka neplodné ženy. Od toho se odvíjí celý průběh náhradního mateřství, protože žena jako dcera matce plně důvěřovala a mohly spolu trávit všechny volný čas. Odpadla starost a obavy o to, zda se matka po porodu dítěte opravdu vzdá. V případech, kdy matkou není příbuzná osoba, nemá neplodný pár do poslední chvíle jistotu. V této situaci nebyl důvod se tohoto obávat a to myslím si bylo velmi důležité. Sama biologická matka hovoří o tom, že díky tomu, že strávila mnoho času se svou matkou, si celé těhotenství užila, a shrne-li celý proces náhradního mateřství, byl pro ni jedinečný a plný změn v jejím životě.

Ačkoliv jsou značné rozdíly ve vnímání obou žen, to podstatné mají společné. Obě dvě jako matky, viděly jako nejdůležitější nenarozené dítě. Myslím si, že všechny ženy zainteresované v náhradním mateřství budou mít společný cíl – zdravě narozené dítě. Rozdíly ve vnímání celého procesu se dále liší podle okolností, protože je velmi pravděpodobné, kdyby žena, vyprávějící o tom, jak byla náhradní matkou, měla rodinu, která by za ní po celou dobu stála a podporovala ji, měla by stejně pozitivní úsudek o celém náhradním mateřství jako druhá žena.

MUDr. Davidem Rumpíkem v rozhovoru s paní Hátlovou vypráví, jak se odehrává náhradní mateřství na Klinice reprodukční medicíny a gynekologie ve Zlíně, kde pracuje jako ředitel. Říká, že celý proces začíná sepsáním smlouvy mezi náhradní matkou a biologickými rodiči. Následuje vyšetření obou žen a po něm umělé oplodnění. Od něho se po čtrnácti dnech provede těhotenský test na zjištění, zda bylo umělé oplodnění úspěšné. Po dobu dalších dvou týdnů náhradní matka dochází na kliniku, ale pak jejich úloha v celém procesu náhradního mateřství končí a další péči žena získává u svého gynekologa.

Rovněž v rozhovoru přiznává, že v roce 2010, kdy byl rozhovor provedený, byla tato klinika ve Zlíně jediná v ČR, která se náhradním mateřstvím zabývala. Což potvrzuje mou domněnku a zároveň i výpověď respondentek, že existuje opravdu málo klinik, které nabízejí náhradní mateřství a situují se ve východní části naší Země.

(Hátlová, 2010)

Na svůj druhý cíl si dávám odpověď, že většina náhradních matek nemá během těhotenství k dítěti odtažitý vztah, ale zároveň si neustále opakují, že patří jeho biologickým rodičům a tak se ho po porodu dokážou vzdát. K tomuto závěru jsem došla, jak na základě svých rozhovorů, tak po přečtení několika článků o náhradních matkách, které svou úlohu náhradní matky popisují obdobně. Například paní Eva, která byla několikrát náhradní matkou. Popisuje, že pocit radosti, jež cítila po tom, co udělala neplodný pár šťastným, je nepopsatelný a převažuje nad všemi ostatními.

(Janská, 2014)

Třetím cílem bylo zjistit, jak reaguje rodina náhradní matky na skutečnost, že se stává náhradní matkou v surogátním mateřství. V případě mých respondentek můžeme vidět dvě úplně protikladné reakce. U náhradní matky byla její rodina od začátku proti náhradnímu mateřství. Tuto skutečnost dávali najevo nejdříve slovně a postupem času jen hrubými narážkami na těhotenství. Můžeme usoudit, že kvůli tomuto aspektu se žena o nenarozeném miminku nevyjadřovala jako o dítěti, ale o něčem, co v ní roste a vyvíjí se. Naopak náhradní matka, která nosila potomka své dcery a zetě, byla od začátku podporována nejen rodinou, ale i svými známými a dokonce i úplně cizími lidmi. Její rozhodnutí bylo všem známo už od začátku. Dokonce je pravděpodobné, že se na rozhodnutí dohodla se svým manželem společně. I toto může být důvodem, proč reagoval její manžel kladně a podporoval ji, protože za reakci rodiny často může i způsob, jakým se o náhradním mateřství dozvěděli. Takže matka, která postavila celou svou rodinu před hotovou věc, se nedočkala toužené podpory. Možná, kdyby si s rodinou promluvila dřív, než se rozhodla ona, nebyla by situace tolik vyostřená, ale nemyslím si, že by byla stejně perfektní jako v prvním případě, protože zde hrály roli i postoje rodiny k neplodným párům a jejich možnosti mít děti. Myslím si, že právě na reakci rodiny hodně záleží vzhledem k průběhu těhotenství. Žena, jež neměla podporu rodiny a naopak ji svým chováním všichni dokazovali svůj nezájem, měla psychické problémy a nakonec dokonce předčasně porodila. Myslím si, že za předčasný porod mohl do jisté míry právě narušený psychický stav. Pro porovnání matka, která měla plnou podporu rodiny, měla bezproblémové těhotenství bez sebemenších komplikací.

V průběhu svého výzkumu jsem se přesvědčila o tom, že surogátní mateřství má své opodstatněné místo v asistované reprodukci. Není správné jednoznačně odpovědět na otázku, zda by mělo být surogátní mateřství dovoleno, ale spíš by bylo správné nechat toto

rozhodnutí na každém z nás. Každý si na ni odpoví podle vlastního uvážení a situace, v níž se nachází. Hlavní cíl i dílčí cíle se mi podařilo splnit a doufám, že v budoucnu poslouží jako zdroj informací pro ty, kteří se o problematice chtějí dozvědět více.

Výstupem do praxe jsou ucelené informace o surogátním mateřství, jelikož neexistuje žádná publikace, která by se tímto tématem zabývala a toto téma mi přijde velice zajímavé a domnívám se, že každý jedinec by o něm měl něco vědět. Zároveň bych touto prací chtěla podpořit ty páry, které nemůžou mít děti, aby zvážily i tuto možnost asistované reprodukce, jelikož zde mohou získat potomka se svou genetickou informací.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo shromáždit za pomoci načtené literatury co nejvíce informací o surogátním mateřství. Nejen neplodným párům, ale také ostatním lidem, by se mělo podat více informací o tom, co surogátní mateřství znamená a jak je možné jej u nás v České republice využít. V první kapitole teoretické části se zabývám obecně mateřstvím a rodičovstvím a to především proto, aby bylo zřejmé, co pro nás znamenají. V druhé kapitole jsem popsala co vůbec surogátní mateřství znamená a jaké má postavení v České republice. Ve třetí kapitole se zaměřuji na surogátní mateřství ve světě a tím poukazuji na velký rozdíl mezi naší zemí a světem. Čtvrtá kapitola stručně popisuje asistovanou reprodukci, její metody a úspěšnost, které v dnešní době dosahuje a díky níž je označovaná u nás v zemi na velice vysoké úrovni.

V praktické části jsem se zaměřila na surogátní mateřství v České republice. Spousty užitečných informací jsem získala z rozhovorů se dvěma ženami, jenž na vlastní kůži surogátní mateřství zažily. Pro rozhovory jsem si cíleně vybrala ženu, která má za sebou jeden proces náhradního mateřství jako náhradní matka a ženu, která je neplodná a náhradní matka jí porodila potomka. Rozhovory mi poskytly náhled do životů žen před, během a po procesu náhradního mateřství. Lze z nich vyčíst různé emoce a situace, se kterými se setkaly. Vyplývalo z nich, že za velmi důležitou součást celého procesu náhradního mateřství patří dostatečná podpora rodiny a dobrý vztah mezi náhradní matkou a biologickými rodiči.

V praktické části jsem zpracovala z více úhlů pohledu pomocí rozhovorů odpovědi na otázky týkající se situace surogátního mateřství u nás v České republice. Plyne z ní odpověď, že v České republice mají lidé nedostatek informací o tomto tématu. Hlavní otázkou, která mne zajímala, byla skutečnost, jak prožívají surogátní mateřství samotní aktéři a jak rodina náhradní matky vnímá její úlohu a především její rozhodnutí být náhradní matkou. Tyto otázky nemají jednoznačné odpovědi a je důležité se nad nimi zamyslet.

Surogátní mateřství nabízí spoustu oblastí pro zkoumání. Další výzkumy by se mohly zaměřit na informovanost populace na náhradní mateřství, její názor na něj a zjištění, zda by byly ženy ochotné se stát náhradní matkou, případně za jakých okolností. Dále by se mohly zabývat tím, jakou podobu by měl mít zákon, jenž by tuto problematiku upravoval, a jaké skutečnosti by pak obsahovala příslušná smlouva. Jelikož je toto téma poslední dobou velmi diskutované, ale ne zcela prozkoumané, nabízí se výzkumníkům

mnoho možností. Můj výzkum, který jsem provedla, mě obohatil o nové poznatky, jež pokládám za velmi důležité nejen do své bakalářské práce, nýbrž i do svého života.

CITOVANÁ LITERATURA

БОРИСОВА, Татьяна. Суррогатное материнство в Российской Федерации: проблемы теории и практики. Русский: Проспект, 2014, 144 s. ISBN 978-5-392-12308-7.

ČESKÁ BIBLICKÁ SPOLEČNOST. *Bible: písmo svaté Starého a Nového zákona*. 7. přepracované vydání. Praha, 1996, 1007 s. ISBN 80-85810-11-5.

Center of American Progress [online]. 2007 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://www.americanprogress.org/issues/women/news/2007/12/17/3758/guide-to-state-surrogacy-laws/>

CIBIENOVÁ, Markéta. Náhradní mateřství. *Epravo.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nahradni-materstvi-98152.html>.

Surrogacy in Texas. *Circle surrogacy* [online]. 2015 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.circlesurrogacy.com/surrogates/texas-surrogate>

HÁTLOVÁ, Petra. Náhradní matky porodily už i u nás desítky dětí. *Novinky.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/205714-nahradni-matky-porodily-uz-i-u-nas-desitky-deti.html>.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008, 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HOMOLKOVÁ, Petra. Náhradní mateřství ANO či NE (výsledky průzkumu). *Vyplň to.cz* [online]. 2012 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/nahradni-materstvi-ano-ci-ne/>.

IMRIE, Susan. The long-term experiences of surrogates: relationships and contact with surrogacy families in genetic and gestational surrogacy arrangements [online]. United Kingdom, 2014 [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: [http://www.rbmojournal.com/article/S1472-6483\(14\)00353-8/pdf](http://www.rbmojournal.com/article/S1472-6483(14)00353-8/pdf)

JANSKÁ, Lucie. Konec tabu. Stovky dětí v Česku porodily náhradní matky.: Prvnímu je už 21. *Lidovky.cz* [online]. 2014 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: http://relax.lidovky.cz/ja-nahradni-matka-0e2-/zdravi.aspx?c=A140721_204119_ln-zdravi_jzl

- KADLECOVÁ, Eva. *Náhradnice z Ukrajiny*. Praha: Eroika, 2013. ISBN 9788087409206
- NOVÁK, Tomáš. Kdo, jak a kdy má říci dítěti pravdu o jeho původu? *Právo a rodina*. Praha, 2009, (11). ISSN 1212-866X.
- PILKA, Ladislav. Surogátní mateřství - literární názory a praxe. *Česká gynekologie*. 2009, 74(2). ISSN 1210-7832.
- LEVUSH, Ruth. Law library of congress Israel: Reproduction and abortion. Library of congress [online]. [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: http://www.loc.gov/law/help/israel_2012-007460_IL_FINAL.
- MARDEŠIČ, Tonko. *Diagnostika a léčba poruch plodnosti*. Praha: Grada, 2013, 96 s. ISBN 978-80-247-4458-2.
- JURÁŠ, Marek a kolektiv. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: Rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, 304 s. ISBN 978-80-87576-74-8.
- KODRIKOVÁ, Zuzana. Matka vždy jistá? *Právo a rodina*. 2006, 3(2). ISSN 1212-866X.
- Listina základních práv a svobod. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- Osvojení nezletilého. *Nový občanský zákoník* [online]. [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/rodinne-pravo/konkretni-zmeny/osvojeni-nezletileho>
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 144 s. ISBN 8085850249
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- MITLÖHNER, Miroslav a Olga SOVOVÁ. *Právní problematika umělé lidské reprodukce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 86 s. ISBN 978-80-7435-565-3.
- Náhradní (surogátní) mateřství. Repromeda: Klinika reprodukční medicíny a preimplantační genetické diagnostiky [online]. [cit. 2016-10-31]. Dostupné z: <https://www.repromeda.cz/poskytovana-pece/lecba-neplodnosti/nahradni-materstvi/>

Náhradní (surogátní) mateřství. *Reprofit: international* [online]. [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: <http://www.reprofit.cz/umele-oplodneni/nahradni-materstvi>

Nový občanský zákoník. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014, 320 s. ISBN 978-80-87974-01-8.

ŘEŽÁBEK, Karel a Jitka JÍROVÁ. *Asistovaná reprodukce v České republice 2014* [online]. Praha, 2014, 44 s. [cit. 2017-02-27]. ISBN 978-80-7472-148-9. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/publikace/asistovana-reprodukce-ceske-republice-2014>

Surrogacy by country. *Families Through Surrogacy* [online]. 2015 [cit. 2017-02-16]. Dostupné z: <http://www.familiesthrusurrogacy.com/surrogacy-by-country/>.

Určování mateřství. *Městská část Praha 22* [online]. [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://www.praha22.cz/urad/organizacni-struktura/odbory-uradu/odbor-socialnich-veci-a-zdravotnictvi/usek-socialne-pravni-ochrany-deti/urcovani-materstvi/>

Zákon č. 373/2011 Sb.: Zákon o specifických zdravotních službách. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2011 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-373>

ŘEŽÁBEK, Karel. *Asistovaná reprodukce*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Farmakoterapie pro praxi. Praha: Maxdorf, 2014, 144 s. ISBN 978-80-7345-396-1.

ŘEŽÁBEK, Karel. *Léčba neplodnosti*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2008, 176 s. ISBN 978-80-247-2103-3.

SHARMA, R.S. Social, ethical, medical & legal aspects of surrogacy: an Indian scenario. National Center for Biotechnology Information [online]. USA [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4345743/>

SCLATER, Shelley Day. *Surrogate Motherhood: International Perspectives*. Portland: Hart Publishing, 2003, 308 s. ISBN 978-1841132556

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Institut matky hostitelky. *Zdravotnictví a právo*. 2009, 13(11). ISSN 1211-6432.

How to Become a Surrogate Mother in California. *Modern family: surrogacy center* [online]. [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: http://www.modernfamilysurrogacy.com/page/surrogate_mother_in_california

ŠPATENKOVÁ, Naděžna. *Jak řeší rodinné krize moderní žena*. Praha: Grada, 2006, 145 s. ISBN 80-247-1567-8.

TRŽILOVÁ, Jana Abelson. *Manuál pro začínající maminky: maminky radí maminkám*. Praha: Smart press, 2008, 209 s. ISBN 978-80-87049-15-0.

Osvojení (adopce): projekt náhradní rodinné péče. Adopce.com [online]. 2010 [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: <http://www.adopce.com/adopce-osvojeni/zakladni-pojmy/>.

Guide to state surrogacy laws. Center for american progress [online]. 2017 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <https://www.americanprogress.org/issues/women/news/2007/12/17/3758/guide-to-state-surrogacy-laws/>

Online calculator. *IVF predict* [online]. 2013 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.ivfpredict.com/index-1.html>

Děloha k pronajmutí? *Porodnice.cz* [online]. 2014 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <http://www.porodnice.cz/clanky/deloha-k-pronajmuti>

Děloha k pronajmutí? *Surrogacy UK* [online]. 2017 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <https://www.surrogacyuk.org/legalities>

Суррогатное материнство. ВитроКлиник [online]. [cit. 2016-11-07]. Dostupné z: <http://www.vitroclinic.ru/surrogatnoe-materinstvo/>.

KALVACH, Mariana. Zamyšlení nad problematikou náhradního mateřství. *Zdravotnictví a právo*. Praha, 2009, 3(7/8). ISSN 1211-6432.

SEZNAM ZKRATEK

IUI = intrauterinní inseminace

IVF = in vitro fertilizace (mimotělní oplození)

ICSI = intracytoplazmatické injekce spermií

MACS = magneticky aktivované třídění buněk

KET = kryoembryotransfer (přenos zmražených embryí)

WHO = World Health Organisation (Světová zdravotnická organizace)

GIFT = přenos pouze gamet (spermií a vajíček) do vejcovodu matky

ZIFT = přenos zárodku do vejcovodu

ART = asistovaná reprodukce

ČR = Česká republika

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Informovaný souhlas

Příloha 1 Informovaný souhlas

Informovaný souhlas

STUDENT

Kateřina Hanzlíčková

Katedra ošetrovatelství a porodní asistence

Fakulta zdravotnických studií ZČU

e-mail: chlupana@seznam.cz

VEDOUcí BP:

PhDr. Kristina Janoušková

Katedra ošetrovatelství a porodní asistence

Fakulta zdravotnických studií ZČU

e-mail: kjanousk@kos.zcu.cz

CÍL STUDIE

Cílem studie je zjistit a zpracovat kompletní informace v problematice surogátního mateřství

S Vaším svolením bude proveden rozhovor s Vámi, který bude zaznamenán na diktafon. Pořízený záznam nebude sdílen nikým jiným než studentem. Záznamy budou ihned po kompletaci studie vymazány. Úryvky z rozhovoru mohou být použity při prezentaci studie, ale tyto citace budou vždy anonymní. Vaše identita nebude rozpoznána, bude použit pseudonym.

Nemusíte odpovídat na žádné specifické otázky, pokud nebudete sama chtít, a můžete také kdykoliv odstoupit od rozhovoru nebo studie.

SOUHLAS S VÝZKUMEM

Já

souhlasím s účastí ve výzkumné studii. Souhlasím se záznamem rozhovoru na diktafon. Rozumím, že mohu kdykoliv od rozhovoru nebo studie odstoupit a že citace rozhovoru budou použity anonymně, nebudu ve studii identifikována.

Podpis účastníka výzkumu:.....Datum:

Podpis studenta:.....Datum: